

Στρασβούργο, 11.6.2013  
COM(2013) 404 final

2013/0185 (COD)

Πρόταση

**ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

**σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

{SWD(2013) 203 final}

{SWD(2013) 204 final}

## ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

### 1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

#### 1.1. Γενικό ιστορικό

Ο κανονισμός αριθ. 1/2003<sup>1</sup> θέτει σε εφαρμογή τους κανόνες της ΕΕ για την απαγόρευση αντίθετων προς τον ανταγωνισμό συμφωνιών (συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων) και καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης («οι κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ»), οι οποίοι ορίζονται στα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης («η Συνθήκη»), καθορίζοντας τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η Επιτροπή, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού («ΕΕΑ») και τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν τις εν λόγω διατάξεις σε μεμονωμένες περιπτώσεις.

Ο κανονισμός αριθ. 1/2003 εκχωρεί στην Επιτροπή και τις ΕΑΑ την εξουσία να εφαρμόζουν τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης<sup>2</sup>. Η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις που έχουν παραβιάσει τις εν λόγω διατάξεις<sup>3</sup>. Οι εξουσίες των ΕΑΑ ορίζονται στο άρθρο 5 του κανονισμού αριθ. 1/2003. Η εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από την Επιτροπή και τις ΕΑΑ αναφέρεται συνήθως ως επιβολή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους φορείς.

Επιπλέον της επιβολής από δημόσιους φορείς, το άμεσο αποτέλεσμα των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης συνεπάγεται ότι οι εν λόγω διατάξεις δημιουργούν δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους ιδιώτες, τα οποία μπορούν να επιβληθούν από τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών<sup>4</sup>. Αυτό αναφέρεται ως επιβολή των κανόνων περί ανταγωνισμού της ΕΕ από ιδιωτικούς φορείς.

Η αξίωση αποζημιώσεων για παραβιάσεις των άρθρων 101 ή 102 της Συνθήκης αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού της ΕΕ από ιδιωτικούς φορείς. Το άμεσο αποτέλεσμα των απαγορεύσεων που προβλέπονται στα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης σημαίνει ότι οποιοδήποτε άτομο δύναται να αξιώσει αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστη, εφόσον υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προκληθείσας ζημίας και μιας παραβίασης των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ<sup>5</sup>. Οι ζημιωθέντες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν την αποκατάσταση όχι μόνον της θετικής ζημίας που υπέστησαν (*damnum emergens*), αλλά και του διαφυγόντος κέρδους (απώλεια κέρδους ή *lucrum cessans*), καθώς και την καταβολή τόκων<sup>6</sup>. Αποζημίωση για βλάβες που προκαλούνται από παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω της επιβολής από δημόσιους φορείς. Η καταβολή αποζημιώσεων βρίσκεται εκτός του πεδίου αρμοδιότητας

<sup>1</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16 Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, *EE L 1 της 4.1.2003*, σ. 1. Με ισχύ από την 1η Δεκεμβρίου 2009, τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ έγιναν άρθρα 101 και 102, αντίστοιχα, της Συνθήκης. Η ουσία τους δεν έχει αλλάξει.

<sup>2</sup> Άρθρα 4 και 5 του κανονισμού 1/2003, αντίστοιχα.

<sup>3</sup> Άρθρο 23 του κανονισμού αριθ. 1/2003.

<sup>4</sup> Άρθρο 6 του κανονισμού αριθ. 1/2003· βλ. επίσης υπόθεση 127/73, *BRT κατά SABAM*, Συλλογή 1974, σ. 51, σκέψη 16, υπόθεση C-282/95 P, *Guérin automobiles κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1997, σ. I-1503, σκέψη 39.

<sup>5</sup> Βλ. υπόθεση C-453/99, *Courage και Crehan*, Συλλογή 2001, σ. I-6297, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-295/04 έως C-298/04, *Manfredi*, υπόθεση C-360/09, *Pfleiderer AG κατά Bundeskartellamt*, Συλλογή 2011, σ. I-5161 και υπόθεση C-199/11 *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Otis NV και λοιπών*, Συλλογή 2012, σ. I-0000.

<sup>6</sup> *Manfredi*, βλ. υποσημείωση 5, σκέψη 95.

της Επιτροπής και των ΕΑΑ και στο πλαίσιο του τομέα των εθνικών δικαστηρίων και του αστικού δικαίου και διαδικασίας.

Η συμμόρφωση με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ διασφαλίζεται ως εκ τούτου μέσω της ισχυρής επιβολής από δημόσιους φορείς των κανόνων αυτών από την Επιτροπή και τις ΕΑΑ, σε συνδυασμό με την επιβολή από ιδιωτικούς φορείς ενώπιον εθνικών δικαστηρίων.

## 1.2. Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης

Η παρούσα πρόταση αποσκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικής επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ μέσω

- (i) της βελτιστοποίησης της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής από κρατικούς φορείς και της επιβολής από ιδιωτικούς φορείς της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού και
- (ii) της διασφάλισης ότι τα θύματα των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ μπορούν να λαμβάνουν πλήρη αποζημίωση για τις ζημίες που έχουν υποστεί.

*Βελτιστοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής από κρατικούς φορείς και της επιβολής από ιδιωτικούς φορείς της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού*

Η συνολική επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ διασφαλίζεται με τον καλύτερο τρόπο μέσω της συμπληρωματικής επιβολής από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Ωστόσο, το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν ρυθμίζει με τον κατάλληλο τρόπο την αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο σκελών της επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού της ΕΕ.

Μια επιχείρηση που προτίθεται να συνεργαστεί με μια αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο του προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης (με το οποίο η επιχείρηση ομολογεί τη συμμετοχή της σε καρτέλ με αντάλλαγμα την απαλλαγή ή τη μείωση του προστίμου), δεν είναι σε θέση να γνωρίζει κατά το χρόνο της συνεργασίας της αν τα θύματα της παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού θα έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες τις οποίες παρείχε εθελοντικά η επιχείρηση στην αρχή ανταγωνισμού. Ειδικότερα, το 2011 με την απόφαση *Pfleiderer* το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: «το Δικαστήριο»)<sup>7</sup> απεφάνθη ότι, ελλείψει νομοθεσίας της ΕΕ, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να αποφασίσει βάσει του εθνικού δικαίου και κατά περίπτωση, εάν θα επιτρέψει τη δημοσιοποίηση εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων επιεικούς μεταχείρισης. Κατά τη λήψη μιας τέτοιας απόφασης, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να σταθμίσει το συμφέρον της προστασίας της αποτελεσματικής επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους φορείς και το συμφέρον της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος καταβολής πλήρους αποζημίωσης. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών και ακόμη και στο εσωτερικό των κρατών μελών όσον αφορά τη δημοσιοποίηση στοιχείων από τα αρχεία των αρχών ανταγωνισμού. Επιπλέον, η προκύπτουσα αβεβαιότητα όσον αφορά τη δυνατότητα δημοσιοποίησης πληροφοριών που σχετίζονται με την επιείκεια είναι πιθανό να επηρεάσει την επιλογή μιας επιχείρησης για το αν πρέπει να συνεργαστεί με τις αρχές ανταγωνισμού στο πλαίσιο του προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης. Ελλείψει οποιασδήποτε νομικά δεσμευτικής δράσης σε επίπεδο ΕΕ, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης — τα οποία αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό μέσο επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους φορείς — θα διακυβευόταν σοβαρά εξαιτίας του κινδύνου δημοσιοποίησης ορισμένων εγγράφων σε περιπτώσεις αγωγών αποζημιώσεων ενώπιον εθνικών δικαστηρίων.

<sup>7</sup> Υπόθεση C-360/09, *Pfleiderer AG κατά Bundeskartellamt*, Συλλογή 2011, σ. I-5161.

Η ανάγκη ρύθμισης της αλληλεπίδρασης της επιβολής από ιδιωτικούς και από δημόσιους φορείς επιβεβαιώθηκε επίσης από τις απαντήσεις των ενδιαφερομένων μερών κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της δημόσιας διαβούλευσης στο πλαίσιο της Λευκής Βίβλου του 2008 σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΕ («Λευκή Βίβλος»)<sup>8</sup> και της διαβούλευσης του 2011 σχετικά με μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για το θέμα της συλλογικής έννομης προστασίας<sup>9</sup>. Το ψήφισμα των επικεφαλής των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού του Μαΐου 2012 τόνισε επίσης τη σημασία της προστασίας του υλικού επεικούς μεταχείρισης στο πλαίσιο της άσκησης αγωγών αποζημιώσεων<sup>10</sup>. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει επανειλημμένα τονίσει ότι η επιβολή στον τομέα του ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς είναι καθοριστική και ζήτησε από την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι η επιβολή από ιδιωτικούς φορείς δεν θέτει σε κίνδυνο ούτε την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων επεικούς μεταχείρισης ούτε τις διαδικασίες διευθέτησης<sup>11</sup>.

Ο πρώτος κύριος στόχος της παρούσας πρότασης είναι επομένως η βελτίωση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς, διασφαλίζοντας ότι η Επιτροπή και οι ΕΑΑ θα καταφέρουν να διατηρήσουν μια πολιτική ισχυρής επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς, ενώ τα θύματα παραβιάσεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού θα μπορούν να λάβουν αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν.

*Διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος των θυμάτων για πλήρη αποζημίωση*

Ο δεύτερος κύριος στόχος είναι η διασφάλιση ότι τα θύματα των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ θα μπορούν να λαμβάνουν αποζημίωση για τη ζημία που έχουν υποστεί.

Ενώ το δικαίωμα για πλήρη αποζημίωση είναι εγγυημένο από την ίδια τη Συνθήκη και αποτελεί τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου, η πρακτική άσκηση του δικαιώματος αυτού καθίσταται συχνά δύσκολη ή σχεδόν αδύνατη, λόγω των εφαρμοστέων κανόνων και διαδικασιών. Παρά ορισμένες πρόσφατες ενδείξεις βελτίωσης της κατάστασης σε ορισμένα κράτη μέλη, προς το παρόν, τα περισσότερα θύματα παραβιάσεων των κανόνων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού της ΕΕ στην πράξη δεν λαμβάνουν αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν.

Ήδη από το 2005, η Επιτροπή προσδιόρισε στην Πράσινη Βίβλο σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ<sup>12</sup> («η Πράσινη

<sup>8</sup> COM(2008) 165 τελικό, βλ. επίσης το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που επισυνάπτεται στη Λευκή Βίβλο, SEC(2008) 404.

<sup>9</sup> Δημόσια διαβούλευση «Προς μια συνεκτική ευρωπαϊκή προσέγγιση για το θέμα της συλλογικής έννομης προστασίας», βλ.

[http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_collective\\_redress/index\\_en.html](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/index_en.html)

<sup>10</sup> Ψήφισμα της συνεδρίασης των επικεφαλής των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού της 23ης Μαΐου 2012, σχετικά με την προστασία του υλικού επεικούς μεταχείρισης στο πλαίσιο της άσκησης αγωγών αποζημιώσεων, το οποίο διατίθεται στη διεύθυνση:

[http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency\\_material\\_protection\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency_material_protection_en.pdf).

<sup>11</sup> Βλ. ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Φεβρουαρίου 2012, με τίτλο «Προς μια συνεκτική ευρωπαϊκή προσέγγιση για το θέμα της συλλογικής έννομης προστασίας» (2011/2089(INI)):

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-21> και σχετικά με την **ετήσια έκθεση για την ευρωπαϊκή πολιτική του ανταγωνισμού (2011/2094(INI))**

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-31>.

<sup>12</sup> COM(2005) 672 τελικό, βλ. επίσης το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που επισυνάπτεται στην Πράσινη Βίβλο, SEC(2005) 1732.

Βίβλος») τα κύρια εμπόδια για την καθιέρωση ενός πιο αποτελεσματικού συστήματος αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων. Σήμερα, εξακολουθούν να υφίστανται τα ίδια εμπόδια στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών. Αυτά αφορούν:

- (i) τη συγκέντρωση των στοιχείων που απαιτούνται για την απόδειξη μιας υπόθεσης,
- (ii) την έλλειψη αποτελεσματικών μηχανισμών συλλογικής έννομης προστασίας, ιδίως για τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ,
- (iii) την απουσία σαφών κανόνων σχετικά με την ένσταση μετακύλισης,
- (iv) την απουσία σαφούς αποδεικτικής αξίας των αποφάσεων των ΕΑΑ·
- (v) τη δυνατότητα άσκησης αγωγής αποζημίωσης έπειτα από διαπίστωση παράβασης από την αρχή ανταγωνισμού, και
- (vi) τον τρόπο ποσοτικοποίησης της ζημίας λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Εκτός από τα εν λόγω ειδικά ουσιαστικά εμπόδια στην αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης, υπάρχει ευρεία ποικιλομορφία όσον αφορά την εθνική νομοθεσία που διέπει τις αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και η ποικιλομορφία αυτή μάλλον αυξήθηκε κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Η εν λόγω ποικιλομορφία μπορεί να προκαλέσει έλλειψη ασφάλειας δικαίου για όλα τα μέρη που εμπλέκονται στην άσκηση αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, γεγονός που με τη σειρά του οδηγεί σε αναποτελεσματική επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού από ιδιωτικούς φορείς, ιδίως σε διασυνοριακές υποθέσεις.

Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, ο δεύτερος κύριος στόχος της παρούσας πρότασης είναι να διασφαλιστεί ότι σε όλη την Ευρώπη, τα θύματα των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς για τη λήψη πλήρους αποζημίωσης για τη βλάβη που υπέστησαν. Αυτό θα οδηγήσει στην καθιέρωση περισσότερο ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις στην εσωτερική αγορά. Επιπλέον, εάν αυξηθεί η πιθανότητα οι παραβάτες των άρθρων 101 ή 102 της Συνθήκης να πρέπει να αναλάβουν το κόστος της παράβασης στην οποία προέβησαν, αυτό όχι μόνο θα απαλλάξει τα θύματα από το κόστος της παράνομης συμπεριφοράς, αλλά θα αποτελέσει επίσης κίνητρο για καλύτερη συμμόρφωση με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ.

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, η Επιτροπή υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής στη Λευκή Βίβλο του 2008. Στο πλαίσιο της επακόλουθης δημόσιας διαβούλευσης, η κοινωνία των πολιτών και θεσμικοί φορείς όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο<sup>13</sup> και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή<sup>14</sup> εξέφρασαν τη μεγάλη ικανοποίησή τους για αυτά τα μέτρα πολιτικής και ζήτησαν τη θέσπιση ειδικής νομοθεσίας της ΕΕ για τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>15</sup>.

<sup>13</sup> Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Μαρτίου 2009 σχετικά με τη Λευκή Βίβλο για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ (2008/2154(INI)).

<sup>14</sup> Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της 25ης Μαρτίου 2009 με θέμα: «Λευκή Βίβλος σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ», ΕΕ C 228 της 22.9.2009, σ. 40

<sup>15</sup> Βλ. ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Φεβρουαρίου 2012 σχετικά με την ετήσια έκθεση για την πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ (2011/2094(INI)).

### 1.3. Ισχύουσες διατάξεις στον τομέα που καλύπτει η πρόταση

- Κανονισμός αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101] και [102] της Συνθήκης
  - Σύμφωνα με το άρθρο 2 η απόδειξη της παραβίασης του άρθρου 101 παράγραφος 1 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης βαρύνει το μέρος ή την αρχή που καταγγέλλει την παραβίαση. Σε περίπτωση που ο εναγόμενος επικαλεσθεί το ευεργέτημα του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης, οφείλει να αποδείξει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στη συγκεκριμένη παράγραφο. Οι κανόνες αυτοί ισχύουν τόσο για την επιβολή από δημόσιους φορείς όσο και για αγωγές αποζημίωσης για τη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης.
  - Το άρθρο 15 παράγραφος 1 προβλέπει ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας για την εφαρμογή του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης, τα εθνικά δικαστήρια δύνανται να ζητήσουν από την Επιτροπή να τους διαβιβάσει πληροφορίες που έχει στην κατοχή της. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης<sup>16</sup> αναλύει την ερμηνεία και την πρακτική εφαρμογή της εν λόγω διάταξης.
  - Το άρθρο 16 παράγραφος 1 προβλέπει ότι όταν τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές δυνάμει του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης, οι οποίες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης της Επιτροπής, δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με την απόφαση την οποία έχει λάβει η Επιτροπή. Τα εθνικά δικαστήρια πρέπει επίσης να αποφεύγουν να λαμβάνουν αποφάσεις που ενδέχεται να συγκρούονται με απόφαση την οποία σκοπεύει να λάβει η Επιτροπή κατά διαδικασία που έχει κινήσει. Προς το σκοπό αυτό, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να εκτιμήσει μήπως πρέπει να αναστείλει τη διαδικασία του.
- Ο κανονισμός αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου περιέχει κανόνες για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις<sup>17</sup>. Σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στον εν λόγω κανονισμό, τα δικαστήρια των κρατών μελών είναι αρμόδια να εκδικάζουν αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, οι δε αποφάσεις που εκδίδουν επί των αγωγών αυτών αναγνωρίζονται και εκτελούνται στα άλλα κράτη μέλη.
- Ο κανονισμός αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου ρυθμίζει τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή

<sup>16</sup> ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 54.

<sup>17</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 12 της 16.1.2001, σ.1. Ο κανονισμός αυτός αντικαταστάθηκε πρόσφατα από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1215/2012, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 351 της 20.12.2012, σ. 1, του οποίου οι περισσότερες διατάξεις θα αρχίσουν να ισχύουν από τις 10 Ιανουαρίου 2015.

εμπορικές υποθέσεις, επομένως καλύπτει και τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>18</sup>.

- Το άρθρο 6 παράγραφος 3 του κανονισμού αριθ. 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περιέχει κανόνες για το δίκαιο που διέπει τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων<sup>19</sup>.
- Ο κανονισμός 861/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου<sup>20</sup> θεσπίζει ευρωπαϊκή διαδικασία επίλυσης μικροδιαφορών, με σκοπό την απλούστευση και την επιτάχυνση της εκδίκασης μικροδιαφορών σε διασυνοριακές υποθέσεις, καθώς και τη μείωση του κόστους.
- Η οδηγία 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου απαιτεί από τα κράτη μέλη να προβλέπουν τη δυνατότητα διαμεσολάβησης σε όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, περιλαμβάνοντας έτσι αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>21</sup>.
- Το άρθρο 15 παράγραφος 4 του κανονισμού αριθ. 773/2004<sup>22</sup> της Επιτροπής ορίζει ότι τα έγγραφα που αποκτώνται μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της Επιτροπής χρησιμοποιούνται μόνο για τους σκοπούς δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την πρόσβαση στον φάκελο<sup>23</sup> προβλέπει πιο λεπτομερείς κανόνες όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής και τη χρήση των εν λόγω εγγράφων.
- Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ανακοίνωση περί επεικούς μεταχείρισης)<sup>24</sup> περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με τους όρους υπό τους οποίους οι επιχειρήσεις μπορούν να συνεργαστούν με την Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματός της περί επιείκειας, προκειμένου να λάβουν ασυλία ή μείωση του προστίμου σε περίπτωση σύμπραξης. Στην παράγραφο 33 κρίνει ότι πρόσβαση στις δηλώσεις της επιχείρησης παρέχεται μόνο στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται η έκθεση των αιτιάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι δεσμεύονται — μαζί με τους νομικούς τους συμβούλους που αποκτούν πρόσβαση για λογαριασμό τους — να μην παράγουν αντίγραφα με μηχανικά ή ηλεκτρονικά μέσα οποιασδήποτε πληροφορίας που περιέχει η δήλωση της επιχείρησης στην οποία παρέχεται πρόσβαση, και να μεριμνούν ώστε οι πληροφορίες που προέρχονται από τη δήλωση να

<sup>18</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 174 της 27.6.2001, σ. 1.

<sup>19</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (Ρώμη II), ΕΕ L 199 της 31.7.2007, σ. 40.

<sup>20</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 861/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαδικασίας μικροδιαφορών. ΕΕ L 199 της 31.7.2007, σ. 1.

<sup>21</sup> Οδηγία 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 136 της 24.5.2008, σ. 3.

<sup>22</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, ΕΕ L 123 της 27.4.2004, σ. 18.

<sup>23</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής περί των κανόνων πρόσβασης στον φάκελο υπόθεσης της Επιτροπής δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, των άρθρων 53, 54 και 57 της συμφωνίας ΕΟΧ, και του κανονισμού ΕΚ αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, ΕΕ C 325 της 22.12.2005, σ. 7.

<sup>24</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ), ΕΕ C 298 της 8.12.2006, σ. 17.

χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τους σκοπούς που αναφέρονται στην ανακοίνωση περί επεικούς μεταχείρισης. Άλλα μέρη, όπως οι καταγγέλλοντες, δεν έχουν πρόσβαση στις δηλώσεις της επιχείρησης. Αυτή η ειδική προστασία μιας δήλωσης επιχείρησης δεν είναι πλέον δικαιολογημένη, όταν ο αιτών αποκαλύπτει το περιεχόμενό της σε τρίτους. Επιπλέον, η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη διεξαγωγή των διαδικασιών διευθέτησης διαφορών ενόψει της έκδοσης αποφάσεων δυνάμει των άρθρων 7 και 23 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου σε περιπτώσεις συμπράξεων («κοινοποίηση διευθέτησης»)<sup>25</sup> καθορίζει το πλαίσιο ανταμοιβής για τη συνεργασία με την Επιτροπή κατά τη διεξαγωγή των διαδικασιών που δρομολογήθηκαν με σκοπό την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης σε περιπτώσεις συμπράξεων («διαδικασία διευθέτησης»). Η παράγραφος 39 περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με την κοινολόγηση υπομνημάτων για διακανονισμό στα εθνικά δικαστήρια.

## 2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

### 2.1. Διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Τόσο η Πράσινη Βίβλος του 2005 όσο και η Λευκή Βίβλος του 2008 έδωσαν το έναυσμα για έναν ευρύ διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων, ενώ στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης υποβλήθηκε μεγάλος όγκος παρατηρήσεων<sup>26</sup>. Από τις δημόσιες διαβουλεύσεις προέκυψε ευρεία υποστήριξη για τη γενική προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την κατευθυντήρια αρχή της αποζημίωσης και την επακόλουθη επιλογή να μην προταθούν μέτρα όπως οι εμπνευσμένες από τις ΗΠΑ συλλογικές αγωγές (class actions), η ανταλλαγή αποδεικτικών στοιχείων ευρείας έκτασης μεταξύ των αντιδίκων κατά την προδικασία ή η καταβολή πολλαπλών αποζημιώσεων, που θα επιδίωκαν κυρίως τον στόχο της αποτροπής μέσω αγωγών αποζημίωσης. Υπήρξε ευρεία αναγνώριση της ύπαρξης εμποδίων που καθιστούν ανέφικτη την εξασφάλιση ουσιαστικής επανόρθωσης για τα θύματα παραβιάσεων της νομοθεσίας ανταγωνισμού. Ωστόσο, διατυπώθηκαν διαφορετικές απόψεις όσον αφορά τα συγκεκριμένα μέτρα που προτάθηκαν με σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων που διαπιστώθηκαν.

Το 2011, η Επιτροπή πραγματοποίησε δημόσια διαβούλευση σχετικά με μια συνεκτική ευρωπαϊκή προσέγγιση της συλλογικής προσφυγής<sup>27</sup>. Στον απόηχο των απαντήσεων των ενδιαφερομένων και της θέσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου<sup>28</sup>, η Επιτροπή επέλεξε μια οριζόντια προσέγγιση σε αυτό το ζήτημα και όχι τη συμπερίληψη διατάξεων σχετικών με τον ανταγωνισμό όσον αφορά τη συλλογική προσφυγή στην παρούσα πρόταση. Η εφαρμογή οριζόντιας προσέγγισης επιτρέπει τη θέσπιση κοινών κανόνων σχετικά με τη συλλογική προσφυγή για όλους τους τομείς πολιτικής στους οποίους προκύπτουν sporadικές βλάβες και

<sup>25</sup> ΕΕ 2008/С 167/1

<sup>26</sup> Οι γραπτές παρατηρήσεις που έλαβε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: [http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green\\_paper\\_comments.html](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green_paper_comments.html) (διαβούλευση για την Πράσινη Βίβλο) και στη διεύθυνση: [http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white\\_paper\\_comments.html](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white_paper_comments.html) (διαβούλευση για τη Λευκή Βίβλο).

<sup>27</sup> Βλ. υποσημείωση 33 ανωτέρω.

<sup>28</sup> Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Φεβρουαρίου 2012 σχετικά με την πορεία προς μια συνεκτική ευρωπαϊκή προσέγγιση της συλλογικής προσφυγής (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-21>.



στους οποίους είναι δύσκολη η καταβολή αποζημίωσης για τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ. Ως το πρώτο βήμα μιας οριζόντιας προσέγγισης σχετικά με τη συλλογική προσφυγή, η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση με τίτλο «Προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για τα μέσα συλλογικής ένδικης προστασίας»<sup>29</sup> και τη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων<sup>30</sup>.

Η Επιτροπή πραγματοποίησε επίσης δημόσια διαβούλευση το 2011 σχετικά με ένα σχέδιο εγγράφου καθοδήγησης για την ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>31</sup>. Αυτό παρέχει στοιχεία για μια σειρά από μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημίωσης και εξηγεί τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των εν λόγω μεθόδων. Θεσμικά και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη εξέφρασαν γενικά την ικανοποίησή τους για την ιδέα της έκδοσης μη δεσμευτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημίωσης λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>32</sup>.

## 2.2. Συγκέντρωση και χρήση εμπειρογνωμοσύνης

Η Επιτροπή ανέθεσε τη διενέργεια εξωτερικών μελετών για την κατάρτιση της Πράσινης Βίβλου το 2005<sup>33</sup>, της Λευκής Βίβλου το 2008<sup>34</sup> και για το σχέδιο εγγράφου καθοδήγησης το 2011 σχετικά με την ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας<sup>35</sup>.

## 2.3. Εκτίμηση επιπτώσεων

Ενόψει της προτεινόμενης οδηγίας καταρτίστηκε εκτίμηση επιπτώσεων, η οποία στηρίχτηκε σε μεγάλο βαθμό στα πορίσματα της εκτίμησης επιπτώσεων σχετικά με τη Λευκή Βίβλο. Συγκεκριμένα, δεν εξετάστηκαν εκ νέου ορισμένες ρυθμίσεις οι οποίες είχαν αποκλεισθεί στη Λευκή Βίβλο λόγω της πιθανολογούμενης αναποτελεσματικότητάς τους ή του υπερβολικού τους κόστους.

<sup>29</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Προς ένα ευρωπαϊκό οριζόντιο πλαίσιο για τα μέσα συλλογικής ένδικης προστασίας, COM(2013) 401 τελικό.

<sup>30</sup> Σύσταση της Επιτροπής σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων, C(2013) 3539 τελικό.

<sup>31</sup> Δημόσια διαβούλευση σχετικά με ένα σχέδιο εγγράφου καθοδήγησης - Ποσοτικοποίηση της βλάβης σε περιπτώσεις αγωγών αποζημίωσης που βασίζονται σε παραβιάσεις του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης, η οποία είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση:

<sup>32</sup> [http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_actions\\_damages/index\\_en.html](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html).

Οι παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση:

<sup>33</sup> [http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011\\_actions\\_damages/index\\_en.html#contributions](http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html#contributions).

<sup>34</sup> «Μελέτη σχετικά με το καθεστώς που διέπει τις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού της ΕΚ», η οποία είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.

<sup>35</sup> «Αύξηση της αποτελεσματικότητας των αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας στην ΕΕ: αντίκτυπος για την ευζωία των πολιτών και πιθανά σενάρια», η οποία είναι διαθέσιμη στην εξής διεύθυνση:

[http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files\\_white\\_paper/impact\\_study.pdf](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/impact_study.pdf).

<sup>35</sup> «Ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας - Προς την κατάρτιση μη δεσμευτικών κατευθυντήριων γραμμών για τα δικαστήρια», διαθέσιμο στη διεύθυνση:

[http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification\\_study.pdf](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf).

Η έκθεση εκτίμησης επιπτώσεων<sup>36</sup> επικεντρώθηκε σε τέσσερις επιλογές για μια επακόλουθη πρωτοβουλία με στόχο τη βελτιστοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού της ΕΕ από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς και την εξασφάλιση ενός πιο αποτελεσματικού νομικού πλαισίου για τις αγωγές αποζημίωσης λόγω παραβίασης των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι επιλογές συνίσταντο στη μη ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ, στη δράση μέσω μη δεσμευτικών κανόνων και σε δύο επιλογές για την ανάληψη νομικά δεσμευτικών δράσεων στην ΕΕ.

Η προτιμώμενη επιλογή — η οποία αποτελεί τη βάση της παρούσας πρότασης οδηγίας — θεωρείται ότι είναι ο πιο αποδοτικός οικονομικά τρόπος για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί. Λαμβάνει δεόντως υπόψη τόσο τις κύριες παρατηρήσεις που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια των δημόσιων διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν κατά τα τελευταία οκτώ έτη όσο και τις πιο πρόσφατες νομοθετικές και δικαστικές εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο.

### **3. ΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

#### **3.1. Νομική βάση της πρότασης**

Η επιλογή νομικής βάσεως μιας ευρωπαϊκής πράξεως πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία δυνάμενα να αποτελέσουν αντικείμενο δικαστικού ελέγχου. Σε αυτά περιλαμβάνονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενο της πράξεως. Η παρούσα πρόταση βασίζεται τόσο στο άρθρο 103 όσο και στο άρθρο 114 της Συνθήκης, διότι επιδιώκει δύο εξίσου σημαντικούς στόχους που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, δηλαδή α) την εφαρμογή των αρχών που ορίζονται στα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης και β) τη διασφάλιση περισσότερο ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά και τη διευκόλυνση πολιτών και επιχειρήσεων στην άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την εσωτερική αγορά.

Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η πλήρης αποτελεσματικότητα των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και, ειδικότερα, η πρακτική εφαρμογή των απαγορεύσεων που περιλαμβάνουν θα είχαν τεθεί σε κίνδυνο αν δεν ήταν σε θέση οποιοδήποτε άτομο να διεκδικήσει αποκατάσταση της ζημίας που του/της προξένησε σύμβαση ή συμπεριφορά που μπορεί να περιορίζει ή να στρεβλώνει τον ανταγωνισμό. Θεώρησε ότι οι αγωγές αποζημίωσης ενισχύουν τη λειτουργία των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και μπορούν με αυτόν τον τρόπο να συμβάλουν σημαντικά στη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην ΕΕ<sup>37</sup>. Επιδιώκοντας να βελτιώσει τις συνθήκες υπό τις οποίες τα ζημιωθέντα μέρη μπορούν να απαιτήσουν αποζημίωση και να βελτιώσει την αλληλεπίδραση μεταξύ της επιβολής από δημόσιους και της επιβολής από ιδιωτικούς φορείς των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, η παρούσα πρόταση θέτει σαφώς σε εφαρμογή τις εν λόγω διατάξεις. Αυτό σημαίνει ότι η προτεινόμενη οδηγία πρέπει να βασίζεται στο άρθρο 103 της Συνθήκης.

Ωστόσο, η νομική βάση από μόνη της δεν αρκεί, διότι τόσο ο σκοπός όσο και το περιεχόμενο της προτεινόμενης οδηγίας ξεπερνούν αυτή τη νομική βάση. Πράγματι, ο στόχος της προτεινόμενης οδηγίας υπερβαίνει την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Η υφιστάμενη απόκλιση των εθνικών κανόνων που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ, περιλαμβανομένης της αλληλεπίδρασης

<sup>36</sup> Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση εκτίμησης επιπτώσεων, Αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΕ, Στρασβούργο 11-6-2013, SWD(2013) 203 τελικό.

<sup>37</sup> Βλ. υποσημείωση 33 ανωτέρω.

αυτών των αγωγών με τη δημόσια επιβολή των εν λόγω κανόνων, έχει δημιουργήσει εμφανώς άνισους όρους ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Αυτές οι σημαντικές διαφορές είχαν ήδη περιγραφεί σε μια συγκριτική μελέτη του 2004<sup>38</sup> και στη Λευκή Βίβλο του 2008, καθώς και στη συνοδευτική εκτίμηση επιπτώσεων. Έκτοτε, οι εν λόγω διαφορές έχουν αυξηθεί λόγω των διαφορετικών νομοθετικών και δικαστικών εξελίξεων σε μόλις περιορισμένο αριθμό κρατών μελών.

Ένα παράδειγμα αποκλίσεων είναι οι διαφορετικοί εθνικοί κανόνες που ισχύουν για την πρόσβαση σε στοιχεία. Με εξαίρεση μερικά κράτη μέλη, η έλλειψη επαρκών κανόνων σχετικά με τη δημοσιοποίηση των εγγράφων σε δίκη ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σημαίνει ότι τα θύματα παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού τα οποία ζητούν αποκατάσταση για τη ζημία που υπέστησαν, δεν έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε στοιχεία. Άλλα παραδείγματα αφορούν εθνικούς κανόνες μετακύλισης (όπου οι υπάρχουσες διαφορές έχουν σημαντικές συνέπειες για την ικανότητα των άμεσων/έμμεσων αγοραστών να διεκδικήσουν αποτελεσματικά αποζημιώσεις και, στη συνέχεια, για τις πιθανότητες του εναγομένου να αποφύγει την καταβολή αποζημίωσης για την προκληθείσα βλάβη), την αποδεικτική αξία των αποφάσεων της ΕΑΑ σε μεταγενέστερες αγωγές αποζημίωσης και τους εθνικούς κανόνες που αφορούν την ποσοτικοποίηση της βλάβης που προκαλείται από την παραβίαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων (π.χ. ύπαρξη τεκμηρίου βλάβης)

Λόγω αυτής της έντονης ποικιλομορφίας των εθνικών νομοθεσιών, οι κανόνες που ισχύουν σε ορισμένα κράτη μέλη θεωρούνται από τους ενάγοντες πολύ περισσότερο κατάλληλοι για την άσκηση αγωγών αποζημιώσεων σε αυτά τα κράτη μέλη, και όχι σε άλλα. Οι διαφορές αυτές οδηγούν σε ανισότητες και αβεβαιότητα σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες τα ζημιωθέντα μέρη, τόσο οι πολίτες όσο και οι επιχειρήσεις, μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα αποζημίωσης που απορρέει από τη Συνθήκη και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του εν λόγω δικαιώματος. Πράγματι, όταν οι κανόνες δικαιοδοσίας επιτρέπουν στον ενάγοντα να ασκήσει την αγωγή του σε ένα από αυτά τα κράτη μέλη με ευνοϊκότερες δικαιοδοσίες και στην περίπτωση που ο ενάγων διαθέτει τους απαραίτητους πόρους και τα κίνητρα να το πράξει είναι πολύ πιο πιθανό να ασκήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα της ΕΕ για αποζημίωση από ό,τι όταν δεν μπορεί να το πράξει. Καθώς τα ζημιωθέντα μέρη με αξιώσεις μικρότερων αποζημιώσεων και/ή λιγότερους πόρους τείνουν να επιλέγουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους εγκατάστασής τους για να διεκδικήσουν αποζημιώσεις (ένας λόγος είναι ότι οι καταναλωτές και οι μικρότερες επιχειρήσεις συγκεκριμένα δεν μπορούν να ανταποκριθούν οικονομικά στην επιλογή μιας πιο ευνοϊκής δικαιοδοσίας), το αποτέλεσμα των διαφορών μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών μπορεί να είναι οι άνισοι όροι ανταγωνισμού όσον αφορά τις αγωγές αποζημίωσης και ενδέχεται να επηρεάσει τον ανταγωνισμό στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται τα ζημιωθέντα μέρη.

Ομοίως, το γεγονός της ύπαρξης αυτών των σημαντικών διαφορών σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες και λειτουργούν σε διαφορετικά κράτη μέλη είναι εκτεθειμένες σε πολύ διαφορετικό επίπεδο κινδύνου να θεωρηθούν υπεύθυνες για παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Αυτή η άνιση επιβολή του δικαιώματος αποζημίωσης στην ΕΕ μπορεί να οδηγήσει σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις που έχουν παραβιάσει τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης, αλλά οι οποίες δεν έχουν την έδρα τους ή δεν δραστηριοποιούνται σε ένα από αυτά τα κράτη μέλη με ευνοϊκές δικαιοδοσίες. Αντίθετα, η άνιση επιβολή αποτελεί αντικίνητρο για την άσκηση του δικαιώματος εγκατάστασης και παροχής αγαθών ή υπηρεσιών σε εκείνα τα κράτη μέλη όπου

<sup>38</sup> Βλ. υποσημείωση 33 ανωτέρω.

το δικαίωμα αποζημίωσης επιβάλλεται με πιο αποτελεσματικό τρόπο. Οι διαφορές στα συστήματα ευθύνης ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τον ανταγωνισμό και υπάρχει μεγάλος κίνδυνος στρέβλωσης της ορθής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

Για τη διασφάλιση πιο ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά και για τη βελτίωση των συνθηκών για να ασκούν οι ζημιωθέντες τα δικαιώματα που απορρέουν από την εσωτερική αγορά, είναι σκόπιμο να αυξηθεί η ασφάλεια δικαίου και να μειωθούν οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τους εθνικούς κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Ο βαθμός στον οποίο επιδιώκεται η προσέγγιση των εθνικών κανόνων δεν περιορίζεται στις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ, αλλά και των εθνικών κανόνων ανταγωνισμού όταν εφαρμόζονται παράλληλα. Ειδικότερα, όταν μια παράβαση που επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών συνιστά επίσης παράβαση της εθνικής νομοθεσίας ανταγωνισμού, οι αγωγές αποζημίωσης που στηρίζονται σε αυτή πρέπει να πληρούν τα ίδια πρότυπα που έχουν θεσπιστεί για τις παραβάσεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού της ΕΕ.

Η επίτευξη της προσέγγισης των εθνικών ουσιαστικών και διαδικαστικών κανόνων με στόχο την επιδίωξη του ανόθευτου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά και η παροχή στους πολίτες και στις επιχειρήσεις της δυνατότητας να ασκήσουν πλήρως τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αρύονται από αυτούς, δεν είναι απλώς παρεπόμενο στοιχείο για την επίτευξη του στόχου της διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ. Το συμπέρασμα αυτό δεν προκύπτει μόνο από τους στόχους, αλλά και από τις συγκεκριμένες διατάξεις της προτεινόμενης οδηγίας. Το περιεχόμενο της προτεινόμενης οδηγίας δεν μπορεί να καλύπτεται πλήρως από το άρθρο 103 της Συνθήκης, διότι τροποποιεί επίσης και τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες σχετικά με το δικαίωμα διεκδίκησης αποζημίωσης για παραβιάσεις της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, έστω και αν αυτό αφορά μόνο την αντιανταγωνιστική συμπεριφορά που επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και για την οποία εφαρμόζεται ως εκ τούτου επίσης η ενωσιακή νομοθεσία περί ανταγωνισμού<sup>39</sup>. Επομένως, το πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης οδηγίας, όπως προκύπτει όχι μόνο από τους στόχους αλλά και από το περιεχόμενο της πράξης, υπερβαίνει την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης και σημαίνει ότι η προτεινόμενη οδηγία θα πρέπει επίσης να βασίζεται στο άρθρο 114 της ΣΛΕΕ.

Αυτοί οι αλληλένδετοι, αν και διαφορετικοί στόχοι της προτεινόμενης οδηγίας δεν μπορούν να επιδιωχθούν ξεχωριστά, μέσω της έγκρισης δύο διαφορετικών πράξεων. Για παράδειγμα, δεν είναι εφικτή η διάσπαση της προτεινόμενης οδηγίας σε μια πρώτη πράξη, βάσει του άρθρου 103 της ΣΛΕΕ, η οποία προβλέπει την προσέγγιση των εθνικών κανόνων περί αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, και σε μια δεύτερη, βάσει του άρθρου 114 της ΣΛΕΕ, που απαιτεί από τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τους ίδιους ουσιαστικούς και διαδικαστικούς κανόνες για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Η επιλογή δεν μπορεί να γίνει για ουσιαστικούς και διαδικαστικούς λόγους.

Από ουσιαστική άποψη, ο άρρηκτος δεσμός μεταξύ των δύο ανεξάρτητων στόχων στηρίζει επίσης τα συγκεκριμένα μέτρα που επιδιώκουν την επίτευξή τους. Για παράδειγμα, οι εξαιρέσεις κοινολόγησης και οι περιορισμοί ευθύνης θέτουν πλήρως σε εφαρμογή τα άρθρα 101 και 102 και στην περίπτωση των αγωγών που βασίζονται σε παραβιάσεις της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, όταν αυτή έχει εφαρμοστεί παράλληλα με τις διατάξεις της

<sup>39</sup> Βλέπε περισσότερα στο τμήμα 4.1 κατωτέρω.

Συνθήκης. Επιπλέον, λόγω της ανάγκης για ασφάλεια δικαίου και ίσους όρους ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά πρέπει να ισχύουν οι ίδιοι κανόνες για παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού (όταν αυτοί εφαρμόζονται παράλληλα με τους κανόνες της ΕΕ). Από διαδικαστική άποψη και για να αποφευχθεί να θιγεί η θεσμική ισορροπία μεταξύ των οργάνων που νομοθετούν στην ΕΕ, ο μόνος τρόπος για την επίτευξη ομοιόμορφων κανόνων για τις δύο περιπτώσεις είναι η έγκριση ενιαίας νομικής πράξης στην ίδια διαδικασία.

Για αυτούς τους λόγους, τα περιεχόμενα της πρωτοβουλίας δεν πρόκειται να διασπαστούν σε ξεχωριστές πράξεις αλλά εξετάζονται από κοινού στην προτεινόμενη οδηγία, η οποία θα πρέπει ως εκ τούτου να βασιστεί στα άρθρα 103 και 114 της Συνθήκης.

### **3.2. Αρχή της επικουρικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση)**

Η προτεινόμενη οδηγία συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας, δεδομένου ότι οι στόχοι της δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και ότι υπάρχει σαφής ανάγκη και αξία για την ανάληψη δράσης της ΕΕ. Μια νομικά δεσμευτική πράξη σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να εγγυηθεί καλύτερα την πλήρη εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, μέσω κοινών προτύπων που επιτρέπουν την αποτελεσματική υποβολή αγωγών αποζημίωσης σε όλη την ΕΕ, και τη διασφάλιση πιο ισότιμων όρων ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

Ειδικότερα, η προτεινόμενη οδηγία μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας για τους ακόλουθους λόγους:

- Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να τεθεί σε κίνδυνο η αποτελεσματική δημόσια επιβολή από την Επιτροπή και τις ΕΕΑ, ελλείψει ενωσιακής ρύθμισης σχετικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ της επιβολής από ιδιωτικούς και της επιβολής από δημόσιους φορείς, και ιδίως ενός κοινού ευρωπαϊκού κανόνα σχετικά με τη διαθεσιμότητα πληροφοριών από το φάκελο αρμόδιας αρχής, για τους σκοπούς της άσκησης αγωγής αποζημίωσης. Το σημείο αυτό είναι εμφανέστερο όσον αφορά τις πληροφορίες που οι επιχειρήσεις έχουν παράσχει εθελοντικά στις αρχές ανταγωνισμού στο πλαίσιο του προγράμματος επεικούς μεταχείρισης. Η αβεβαιότητα που προκύπτει από το γεγονός ότι κάθε εθνικό δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει *ad hoc* και σύμφωνα με τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες αν θα επιτρέψει την πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες που σχετίζονται με την επιείκεια, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά με — ενδεχομένως αποκλίνουσες — εθνικές νομοθεσίες. Πράγματι, δεδομένου ότι η Επιτροπή και οι ΕΕΑ μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες στο πλαίσιο του ΕΔΑ, οι ενδιαφερόμενοι αιτούντες επεική μεταχείριση είναι πιθανό να λάβουν υπόψη την εθνική νομοθεσία η οποία προσφέρει το χαμηλότερο επίπεδο προστασίας (φοβούμενοι ότι για την υπόθεσή τους μπορεί τελικά να ληφθεί απόφαση από εκείνη την ΕΕΑ). Το αντιληπτό επίπεδο προστασίας των πληροφοριών που αφορούν την επεική μεταχείριση θα καθορίζεται ως εκ τούτου από την εθνική νομοθεσία η οποία προσφέρει το χαμηλότερο επίπεδο προστασίας, σε βάρος των κανόνων που ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη. Είναι επομένως απαραίτητη η θέσπιση ενός προτύπου, κοινού σε όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ της επιβολής από ιδιωτικούς και της επιβολής από δημόσιους φορείς. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε επίπεδο ΕΕ.
- Η εμπειρία δείχνει ότι ελλείψει ενωσιακής νομοθεσίας, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν προβλέπουν, με δική τους πρωτοβουλία, ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για τις αποζημιώσεις των θυμάτων παραβιάσεων των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, όπως επανειλημμένα έχει ζητήσει το Δικαστήριο. Από τη στιγμή της δημοσίευσης της Πράσινης και της Λευκής Βίβλου της Επιτροπής, μόνο ένας μικρός αριθμός

κρατών μελών έχει θεσπίσει νομοθεσία που διέπει τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και ακόμη και αυτή περιορίζεται συνήθως σε συγκεκριμένα θέματα και δεν καλύπτει όλο το φάσμα των μέτρων που προβλέπονται από την παρούσα πρόταση. Παρά το γεγονός ότι ελήφθησαν λίγα μέτρα από μερικά κράτη μέλη, εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη ουσιαστικών αποζημιώσεων για τα θύματα των παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΕ. Μόνο περαιτέρω κίνητρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορούν να δημιουργήσουν ένα νομικό πλαίσιο που προσφέρει αποτελεσματική έννομη προστασία και εξασφαλίζει το δικαίωμα της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως ορίζει το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Επί του παρόντος υφίσταται σημαντική ανισότητα μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το επίπεδο δικαστικής προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων που εγγυάται η Συνθήκη: αυτό μπορεί να προκαλέσει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Το αποτέλεσμα είναι εμφανής διαφορά ακόμη και στο περιεχόμενο του δικαιώματος αποζημίωσης που εγγυάται το δίκαιο της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, η έγερση αξίωσης βάσει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους μπορεί να οδηγήσει στην πλήρη αποκατάσταση της ζημίας του ενάγοντος, ενώ η έγερση αξίωσης για πανομοιότυπη παράβαση σε άλλο κράτος μέλος ενδέχεται να οδηγήσει στην επιδίκαση σαφώς χαμηλότερης αποζημίωσης ή ακόμη και στη μη επιδίκαση αποζημίωσης. Αυτή η ανισότητα μεταξύ των κρατών μελών αυξάνεται αν — όπως συμβαίνει σήμερα — μόνο ορισμένα κράτη μέλη βελτιώνουν τις συνθήκες υπό τις οποίες τα θύματα της παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού μπορούν να διεκδικήσουν αποζημιώσεις για τη ζημία που έχουν υποστεί. Η διακρατική διάσταση των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης και η εγγενής σχέση τους με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς δικαιολογούν μέτρα σε επίπεδο ΕΕ.

### **3.3. Αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 5 παράγραφος 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση)**

Όσον αφορά την αναλογικότητα, η προτεινόμενη οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων της, δηλαδή για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας της επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού σε ολόκληρη την ΕΕ από δημόσιους φορείς, καθώς και τη διασφάλιση της πρόσβασης των θυμάτων παραβιάσεων της νομοθεσίας ανταγωνισμού σε έναν πραγματικά αποτελεσματικό μηχανισμό για τη λήψη πλήρους αποζημίωσης για τη ζημία που υπέστησαν, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει τα νόμιμα συμφέροντα εναγομένων και τρίτων μερών.

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης οδηγίας, οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται επίσης με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Το ενδεχόμενο κόστος για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις είναι ανάλογο του επιδιωκόμενου στόχου. Ένα πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση έχει ήδη γίνει με τη Λευκή Βίβλο, εξαιρώντας πιο ριζοσπαστικά μέτρα (πχ. πολλαπλές αποζημιώσεις, συλλογικές αγωγές με δυνατότητα αυτοεξαίρεσης («opt-out») και κανόνες για την ανταλλαγή αποδεικτικών στοιχείων ευρείας έκτασης μεταξύ των αντιδίκων). Οι προσπάθειες για την επίτευξη αυτής της ισορροπίας έγιναν ευρέως δεκτές κατά τη διάρκεια των δημόσιων διαβουλεύσεων. Οι εγγυήσεις που ενσωματώθηκαν στην προτεινόμενη οδηγία ενισχύουν περαιτέρω αυτήν την ισορροπία, μειώνοντας το πιθανό κόστος (ιδίως τα δικαστικά έξοδα) χωρίς να διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος αποζημίωσης. Επιπλέον, ορισμένα μέτρα που προτείνονται στη Λευκή Βίβλο, όπως η συλλογική έννομη προστασία και οι κανόνες σχετικά με την προϋπόθεση πταίσματος, έχουν από τότε απορριφθεί για τους σκοπούς της παρούσας πρότασης. Τέλος, η επιλογή μιας οδηγίας ως κατάλληλης νομικής

πράξης, συνάδει με την αρχή ότι θα πρέπει να υπάρχει όσο το δυνατόν μικρότερη παρέμβαση, εφόσον επιτυγχάνονται οι επιδιωκόμενοι στόχοι.

### **3.4. Μια οδηγία ως το πλέον κατάλληλο νομικά δεσμευτικό μέσο**

Οι στόχοι της παρούσας νομοθετικής πρότασης μπορούν να επιτευχθούν με τον καλύτερο τρόπο μέσω μιας οδηγίας. Πρόκειται για την πλέον ενδεδειγμένη νομική πράξη προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων, καθώς και η ομαλή προσαρμογή των νομικών συστημάτων των κρατών μελών:

- Μια οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να επιτύχουν τους στόχους και να ενσωματώσουν τις σχετικές ρυθμίσεις στα εθνικά τους συστήματα ουσιαστικών και δικονομικών κανόνων δικαίου. Η προσέγγιση αυτή παρέχει στα κράτη μέλη μεγαλύτερη ελευθερία κατά την εφαρμογή ενός ενωσιακού μέτρου σε σύγκριση με έναν κανονισμό, στον βαθμό που παραχωρείται στα κράτη μέλη η ευχέρεια να επιλέξουν τα πλέον ενδεδειγμένα μέσα για την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται στην οδηγία. Με τον τρόπο αυτό, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίσουν ότι οι εν λόγω κανόνες συνάδουν με το υπάρχον ουσιαστικό και δικονομικό νομικό τους πλαίσιο.
- Επιπλέον, η οδηγία αποτελεί ένα ευέλικτο μέσο για την καθιέρωση κοινών κανόνων σε κλάδους εθνικού δικαίου οι οποίοι έχουν καθοριστική σημασία για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την αποτελεσματικότητα των αγωγών αποζημίωσης, και για την εξασφάλιση επαρκών εγγυήσεων σε ολόκληρη την ΕΕ, ενώ ταυτοχρόνως παραχωρείται στα επιμέρους κράτη μέλη η ευχέρεια να προχωρήσουν περαιτέρω, εφόσον το επιθυμούν.
- Τέλος, η οδηγία αποφεύγει τη λήψη μη αναγκαίων μέτρων σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις στις οποίες οι εγχώριες διατάξεις των κρατών μελών ανταποκρίνονται ήδη στις προτεινόμενες ρυθμίσεις.

## **4. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

### **4.1. Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί (Κεφάλαιο I: άρθρα 1 - 4)**

Η προτεινόμενη οδηγία αποσκοπεί στη βελτίωση των όρων σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να ληφθεί αποζημίωση για ζημία που προκλήθηκε από α) παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και β) παραβιάσεις των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, όπου οι τελευταίες εφαρμόζονται από μια εθνική αρχή ανταγωνισμού ή ένα εθνικό δικαστήριο στην ίδια υπόθεση παράλληλα με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ. Αυτή η παράλληλη εφαρμογή βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο ο κανονισμός 1/2003 ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης και της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Ο κανονισμός αριθ. 1/2003 προβλέπει ότι, όταν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, κατά την έννοια του άρθρου 101, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, πρέπει να εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 101. Ομοίως, στις περιπτώσεις που εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 102, πρέπει να εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 102<sup>40</sup>. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ζητείται αποζημίωση για παραβίαση τόσο της εθνικής όσο και της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, είναι σκόπιμο να εφαρμόζονται για τις αγωγές αποζημίωσης οι ίδιοι ουσιαστικοί και δικονομικοί κανόνες. Η εφαρμογή διαφορετικών

<sup>40</sup> Άρθρο 3 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 1/2003.

κανόνων περί αστικής ευθύνης για μια συγκεκριμένη περίπτωση αντιανταγωνιστικής συμπεριφοράς όχι μόνο θα καταστήσει ανέφικτο το χειρισμό της υπόθεσης από τους δικαστές, αλλά θα συνεπάγεται επίσης νομική αβεβαιότητα για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντικρουόμενα αποτελέσματα ανάλογα με το αν το εθνικό δικαστήριο θεωρεί την υπόθεση παραβίαση της ενωσιακής ή της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, εμποδίζοντας έτσι την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων αυτών. Η προτεινόμενη οδηγία αφορά επομένως τις αγωγές αποζημίωσης για «παραβιάσεις της εθνικής ή της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού» ή από κοινού «παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού», όπου «η εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού» ορίζεται περιοριστικά, έτσι ώστε να καλύπτει μόνον περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται παράλληλα με τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού της ΕΕ.

Η προτεινόμενη οδηγία θεσπίζει κανόνες (i) για τη διασφάλιση ότι σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που υπέστη ζημία από παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού παρέχεται ισοδύναμη προστασία σε ολόκληρη την Ένωση και τα εν λόγω πρόσωπα είναι σε θέση να ασκήσουν με αποτελεσματικό τρόπο το ενωσιακό δικαίωμά τους για πλήρη αποζημίωση μέσω αγωγών αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και (ii) για τη βελτιστοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των εν λόγω αγωγών αποζημίωσης και της επιβολής των κανόνων περί ανταγωνισμού από δημόσιους φορείς.

Το άρθρο 2 υπενθυμίζει το κοινοτικό κεκτημένο για το δικαίωμα της ΕΕ για πλήρη αποζημίωση. Η προσέγγιση που διέπει την προτεινόμενη οδηγία έχει ως άξονα τη μέθοδο αντισταθμίσεως: στόχος της είναι να μπορούν όσοι έχουν υποστεί ζημία λόγω παραβίασης της νομοθεσίας ανταγωνισμού να λάβουν αποζημίωση για τη ζημία αυτή από την επιχείρηση ή τις επιχειρήσεις που παραβίασαν τη νομοθεσία.

Το άρθρο 2 υπενθυμίζει επίσης το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με τη νομιμοποίηση και τον ορισμό της ζημίας για την οποία πρέπει να καταβληθεί αποζημίωση. Η έννοια της θετικής ζημίας που αναφέρεται στις εν λόγω διατάξεις προέρχεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου και δεν αποκλείει κανένα είδος ζημίας (υλικής ή άυλης) που θα μπορούσε να είχε προκληθεί από παραβίαση των κανόνων περί ανταγωνισμού.

Το άρθρο 3 υπενθυμίζει τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας που πρέπει να τηρούνται από τους εθνικούς κανόνες και τις διαδικασίες σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης.

#### **4.2. Κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων (κεφάλαιο II: άρθρα 5 – 8)**

Η διαπίστωση μιας παραβίασης των κανόνων ανταγωνισμού, η ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και η απόδειξη της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παράβασης και της ζημίας, απαιτούν συνήθως μια περίπλοκη πραγματική και οικονομική ανάλυση. Πολλά από τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία τα οποία θα χρειαστεί ο ενάγων για να αποδείξει τον ισχυρισμό του είναι στην κατοχή του εναγομένου ή τρίτων προσώπων και συχνά δεν είναι επαρκώς γνωστά ή προσιτά στους ενάγοντες («ασυμμετρία πληροφόρησης»). Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η δυσκολία που αντιμετωπίζει ο ενάγων για τη συγκέντρωση όλων των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων αποτελεί σε πολλά κράτη μέλη ένα από τα σοβαρότερα εμπόδια για τις αγωγές αποζημίωσης σε υποθέσεις ανταγωνισμού. Εφόσον το βάρος της απόδειξης φέρει η (κατά τα φαινόμενα) παραβάτρια επιχείρηση<sup>41</sup>, θα πρέπει και η ίδια να έχει πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στην κατοχή του ενάγοντος και/ή ενός τρίτου. Η ευκαιρία να ζητηθεί από τον δικαστή να

<sup>41</sup> πχ. όσον αφορά την ένσταση μετακύλισης, βλέπε ενότητα 4.4 κατωτέρω.



διατάξει την κοινολόγηση πληροφοριών, είναι συνεπώς διαθέσιμη και στα δύο μέρη της διαδικασίας.

Το σύστημα κοινολόγησης στην προτεινόμενη οδηγία βασίζεται στην προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην οδηγία 2004/48/EK σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας<sup>42</sup>. Αποσκοπεί στη διασφάλιση ότι σε όλα τα κράτη μέλη υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο αποτελεσματικής πρόσβασης στα αποδεικτικά στοιχεία που απαιτούνται από τους ενάγοντες και/ή τους εναγόμενους προκειμένου να αποδείξουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και/ή το σχετικό μέσο άμυνας. Την ίδια στιγμή, η προτεινόμενη οδηγία αποφεύγει τις υπερβολικά ευρείες και δαπανηρές υποχρεώσεις δημοσιοποίησης που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις για τα ενδιαφερόμενα μέρη και κινδύνους καταχρήσεων. Η Επιτροπή έχει επίσης αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση ότι η πρόταση είναι συμβατή με τις διάφορες έννομες τάξεις των κρατών μελών. Για τον σκοπό αυτό, η πρόταση ακολουθεί την παράδοση της μεγάλης πλειονότητας των κρατών μελών και έχει ως άξονα το κεντρικό μέλημα του δικαστηρίου στο οποίο ασκείται αγωγή αποζημίωσης· η κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων που έχει στη διάθεσή του ο αντίδικος ή τρίτο μέρος μπορεί να διαταχθεί μόνον από δικαστή και υπόκειται σε αυστηρό και ενεργό δικαστικό έλεγχο όσον αφορά την αναγκαιότητα, την έκταση και την αναλογικότητά της.

Τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία επιχειρηματικών απορρήτων ή άλλου είδους εμπιστευτικών στοιχείων που κοινοποιούνται στο πλαίσιο της δίκης. Επιπλέον, η κοινολόγηση δεν πρέπει να επιτρέπεται εφόσον θα ήταν αντίθετη προς ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις, όπως η υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου. Τα δικαστήρια θα πρέπει επίσης να μπορούν να επιβάλλουν κυρώσεις οι οποίες να είναι αρκούντως αποτρεπτικές, προκειμένου να αποτρέπεται η καταστροφή κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων ή η μη συμμόρφωση με διαταγή κοινολόγησης αποδεικτικών στοιχείων.

Για να αποφευχθεί ότι η κοινολόγηση των στοιχείων θα θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού από μια αρχή ανταγωνισμού, η προτεινόμενη οδηγία θεσπίζει επίσης κοινά όρια σε όλη την ΕΕ για την κοινολόγηση στοιχείων που τηρούνται στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού.

- α) Πρώτον, προβλέπει την απόλυτη προστασία δύο τύπων εγγράφων, τα οποία θεωρούνται κρίσιμης σημασίας για την αποτελεσματικότητα των μέσων δημόσιας επιβολής. Τα περιέχοντα ο λόγος έγγραφα είναι οι εταιρικές δηλώσεις περί επιεικούς μεταχείρισης και τα υπομνήματα για διακανονισμό. Η κοινολόγηση των εγγράφων αυτών ενέχει τον κίνδυνο να επηρεάσει σοβαρά την αποτελεσματικότητα του προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης και των διαδικασιών διευθέτησης. Σύμφωνα με την προτεινόμενη οδηγία, εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί ποτέ να διατάξει την κοινολόγηση των εγγράφων αυτών στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης.
- β) Δεύτερον, προβλέπει την προσωρινή προστασία εγγράφων που οι διάδικοι έχουν ετοιμάσει ειδικά για τους σκοπούς της διαδικασίας δημόσιας επιβολής (πχ. απαντήσεις του διαδίκου στο αίτημα της αρχής για παροχή πληροφοριών) ή που η αρχή ανταγωνισμού έχει συντάξει στο πλαίσιο των διαδικασιών της (πχ. κοινοποίηση αιτιάσεων). Τα έγγραφα αυτά μπορούν να κοινολογηθούν για το σκοπό της αγωγής αποζημίωσης για παραβίαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων μόνο αφού η αρχή ανταγωνισμού έχει περατώσει τις διαδικασίες της.

<sup>42</sup> Οδηγία 2004/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ΕΕ L 157 της 30.4. 2004, σ. 45.

- γ) Εκτός από τον περιορισμό της δυνατότητας του εθνικού δικαστηρίου να διατάξει την κοινολόγηση, τα ανωτέρω προστατευτικά μέτρα θα πρέπει επίσης να ισχύουν αν και όταν τα προστατευόμενα έγγραφα έχουν ληφθεί στο πλαίσιο των διαδικασιών δημόσιας επιβολής (π.χ. κατά την άσκηση του δικαιώματος υπεράσπισης ενός από τους διαδίκους). Ως εκ τούτου, στις περιπτώσεις όπου ένας από τους διαδίκους στο πλαίσιο της αγωγής αποζημίωσης απέκτησε τα εν λόγω έγγραφα από τον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού, τα έγγραφα αυτά δεν γίνονται δεκτά ως αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης (έγγραφα κατηγορίας α) ανωτέρω) ή γίνονται δεκτά μόνο όταν η αρχή έχει περατώσει τις διαδικασίες της (έγγραφα κατηγορίας β) ανωτέρω).
- δ) Έγγραφα τα οποία δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω κατηγορίες μπορούν να κοινολογηθούν με δικαστική απόφαση οποιαδήποτε στιγμή. Ωστόσο, όταν γίνεται αυτό, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να απέχουν από τη διαταγή κοινολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων σε σχέση με τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στην αρχή ανταγωνισμού για τους σκοπούς των εργασιών της<sup>43</sup>. Ενώ η έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη, η κοινολόγηση θα μπορούσε να εμποδίσει τις δημόσιες διαδικασίες επιβολής, δεδομένου ότι θα αποκαλύψει τις πληροφορίες που βρίσκονται στο αρχείο της αρχής ανταγωνισμού και θα μπορούσε έτσι να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την αποκάλυψη της στρατηγικής έρευνας της αρχής. Ωστόσο, η επιλογή προϋπαρχόντων εγγράφων που έχουν υποβληθεί στην αρχή ανταγωνισμού για τους σκοπούς των εργασιών είναι από μόνη της σημαντική, καθώς οι επιχειρήσεις καλούνται να παράσχουν στοχευμένα στοιχεία ενόψει της συνεργασίας τους. Η προθυμία των επιχειρήσεων να παράσχουν τα εν λόγω στοιχεία εξαντλητικά ή επιλεκτικά κατά τη συνεργασία τους με τις αρχές ανταγωνισμού μπορεί να παρεμποδίζεται από αιτήσεις κοινολόγησης που προσδιορίζουν μια κατηγορία εγγράφων σε σχέση με την παρουσία τους στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού και όχι σε σχέση με τον τύπο τους, τη φύση ή το αντικείμενό τους (πχ. αιτήματα για όλα τα έγγραφα στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού ή όλα τα έγγραφα που υποβάλλονται σε αυτόν από έναν διάδικο). Ως εκ τούτου, τα συνολικά αιτήματα κοινολόγησης εγγράφων θα πρέπει κανονικά να θεωρούνται από το δικαστήριο ως υπερβολικά και πως δεν συμμορφώνονται με την υποχρέωση του αιτούντος να προσδιορίζει τις κατηγορίες των αποδεικτικών στοιχείων με όσο το δυνατόν πιο σαφή και συγκεκριμένο τρόπο.
- ε) Τέλος, για να αποφεύγεται τα έγγραφα που λαμβάνονται μέσω της πρόσβασης στο αρχείο μιας αρχής ανταγωνισμού να καταστούν αντικείμενο εμπορίας, μόνο το άτομο που απόκτησε πρόσβαση στο φάκελο (ή ο κατά νόμον διάδοχός του στα δικαιώματα που συνδέονται με την αγωγή) θα πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιεί τα εν λόγω έγγραφα ως αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης.

Για την επίτευξη συνοχής όσον αφορά τους κανόνες σχετικά με την κοινολόγηση και τη χρήση ορισμένων εγγράφων του φακέλου της αρχής ανταγωνισμού, είναι απαραίτητο να τροποποιηθούν επίσης οι υφιστάμενοι κανόνες για τις διεξαγόμενες από την Επιτροπή διαδικασίες που προβλέπονται στον κανονισμό 773/2004<sup>44</sup>, ιδίως όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής και τη χρήση των εγγράφων που λαμβάνονται από αυτόν, καθώς

<sup>43</sup> Προφανώς, ο ίδιος περιορισμός ισχύει όταν τα εθνικά δικαστήρια διατάσσουν την κοινολόγηση των εγγράφων κατηγορίας β) ανωτέρω, αφού η αρχή ανταγωνισμού περατώσει τις εργασίες της.

<sup>44</sup> Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕ L 123 της 27.4.2004, σ. 18.

και τις επεξηγηματικές ανακοινώσεις που δημοσιεύονται από την Επιτροπή<sup>45</sup>. Η Επιτροπή προτίθεται να το πράξει μόλις η παρούσα οδηγία εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

### **4.3. Ισχύς των εθνικών αποφάσεων, περίοδοι παραγραφής και ευθύνη εις ολόκληρον (κεφάλαιο III: άρθρα 9 – 11)**

#### *4.3.1. Αποδεικτική ισχύς των εθνικών αποφάσεων*

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 1/2003, η απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τις διαδικασίες βάσει του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης έχει αποδεικτική ισχύ σε μεταγενέστερες αγωγές αποζημίωσης, καθώς ένα εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να λάβει απόφαση αντίθετη από εκείνη της Επιτροπής<sup>46</sup>. Είναι σκόπιμο οι τελεσίδικες αποφάσεις παραβίασης των εθνικών αρχών ανταγωνισμού (ή του εθνικού αναθεωρητικού δικαστηρίου) να έχουν ανάλογη ισχύ. Εάν έχει ληφθεί ήδη μια απόφαση παραβίασης και έχει καταστεί τελεσίδικη, η δυνατότητα για την επιχείρηση που έχει διαπράξει την παράβαση να υποβάλει στην κρίση του δικαστηρίου τα ίδια θέματα σε μεταγενέστερες αγωγές αποζημίωσης θα ήταν αναποτελεσματική, θα προκαλούσε έλλειψη ασφάλειας δικαίου και θα οδηγούσε σε περιττές δαπάνες για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και για το δικαστικό σώμα.

Η προτεινόμενη αποδεικτική ισχύς των τελικών αποφάσεων για παραβιάσεις από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού δεν συνεπάγεται αποδυνάμωση της δικαστικής προστασίας για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, καθώς οι αποφάσεις παραβιάσεων από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού εξακολουθούν να υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Επιπλέον, σε όλη την ΕΕ, οι επιχειρήσεις απολαμβάνουν συγκρίσιμο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων υπεράσπισης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 48 παράγραφος 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, ο συγκεκριμένος κανόνας δεν μεταβάλλει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων βάσει του άρθρου 267 της Συνθήκης.

#### *4.3.2. Προθεσμίες παραγραφής*

Για να έχουν τα θύματα παραβιάσεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού εύλογη δυνατότητα να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης, με ταυτόχρονη διασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου ασφάλειας δικαίου για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, η Επιτροπή προτείνει ως προς τις εθνικές διατάξεις για τις προθεσμίες παραγραφής που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης τα εξής:

- να παρέχεται στα θύματα επαρκής χρόνος (τουλάχιστον πέντε έτη) για την άσκηση αγωγής αφού λάβουν γνώση της παραβίασης, της ζημίας που αυτή προκάλεσε, καθώς και την ταυτότητα του παραβάτη·
- να αποκλείεται η έναρξη προθεσμίας παραγραφής πριν από την ημέρα κατά την οποία παύει μια συνεχιζόμενη ή επαναλαμβανόμενη παραβίαση· και
- σε περίπτωση που μια αρχή ανταγωνισμού κινεί διαδικασία για εικαζόμενη παράβαση, η προθεσμία παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης σε

<sup>45</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ κατά την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 54· Ανακοίνωση της Επιτροπής περί των κανόνων πρόσβασης στον φάκελο υπόθεσης της Επιτροπής δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, των άρθρων 53, 54 και 57 της συμφωνίας ΕΟΧ, και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, ΕΕ C 325 της 22.12.2005, σ. 7· και Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την διεξαγωγή διαδικασιών διευθέτησης διαφορών εν όψει της έκδοσης αποφάσεων δυνάμει του άρθρου 7 και του άρθρου 23 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου σε περιπτώσεις συμπράξεων, ΕΕ C 167 της 2.7.2008, σ. 1.

<sup>46</sup> Υπόθεση C-199/11 *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Otis NV και λοιπών*, Συλλογή 2012, σ. I-0000.

σχέση με την παράβαση αυτή να αναστέλλεται μέχρι την παρέλευση τουλάχιστον ενός έτους από τη στιγμή που η απόφαση καθίσταται τελεσίδικη ή η διαδικασία περατώνεται με άλλον τρόπο.

#### 4.3.3. Ευθύνη εις ολόκληρον

Στις περιπτώσεις όπου πολλές επιχειρήσεις παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού από κοινού — συνήθως στην περίπτωση συμπράξεων (καρτέλ) — είναι σκόπιμο να είναι εις ολόκληρον υπεύθυνες για το σύνολο της ζημίας που προκλήθηκε από την παραβίαση. Ενώ η προτεινόμενη οδηγία βασίζεται σε αυτόν το γενικό κανόνα, εισάγει ορισμένες τροποποιήσεις όσον αφορά το καθεστώς ευθύνης των προσώπων που καλύπτονται από ασυλία. Ο στόχος αυτών των τροποποιήσεων είναι η διαφύλαξη της ελκυστικότητας των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης της Επιτροπής και των ΕΑΑ, τα οποία αποτελούν βασικά μέσα για τον εντοπισμό των συμπράξεων και είναι επομένως καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική δημόσια επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού.

Πράγματι, καθώς οι αποδέκτες επιεικούς μεταχείρισης είναι λιγότερο πιθανό να προσβάλουν μια απόφαση παραβίασης, η απόφαση αυτή καθίσταται συχνά τελεσίδικη για αυτούς νωρίτερα από ό,τι για άλλα μέλη της ίδιας συμπράξεως. Αυτό μπορεί να καταστήσει τους αποδέκτες επιεικούς μεταχείρισης πρωταρχικούς στόχους άσκησης αγωγών αποζημίωσης. Για να περιοριστούν οι δυσμενείς συνέπειες της εν λόγω έκθεσης, χωρίς να περιοριστούν αδικαιολόγητα οι δυνατότητες των ζημιωθέντων να λάβουν πλήρη αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν, προτείνεται ο περιορισμός της ευθύνης του προσώπου που καλύπτεται από ασυλία, καθώς και της συνεισφοράς που οφείλει στους άλλους παραβάτες βάσει της εις ολόκληρον ευθύνης, στη ζημία που προκάλεσε στους δικούς του άμεσους ή έμμεσους αγοραστές ή, σε περίπτωση σύμπραξης αγορών, στους άμεσους ή έμμεσους προμηθευτές. Σε περίπτωση που μια σύμπραξη προκάλεσε ζημία μόνο σε άλλους εκτός από τους πελάτες/προμηθευτές των παραβατριών επιχειρήσεων, το πρόσωπο που καλύπτεται από ασυλία θα ευθύνεται μόνο για το δικό του μερίδιο ζημίας που προκλήθηκε από τη σύμπραξη. Το πώς προσδιορίζεται αυτό το μερίδιο (π.χ. κύκλος εργασιών, μερίδιο αγοράς, ρόλος στη σύμπραξη, κ.λπ.), επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, εφόσον τηρούνται οι αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας.

Η προστασία των προσώπων που καλύπτονται από ασυλία δεν μπορεί, ωστόσο, να θίγει το ενωσιακό δικαίωμα των θυμάτων για πλήρη αποζημίωση. Ο προτεινόμενος περιορισμός σε σχέση με την ευθύνη του προσώπου που καλύπτεται από ασυλία δεν μπορεί ως εκ τούτου να είναι απόλυτος: το πρόσωπο που καλύπτεται από ασυλία παραμένει πλήρως υπεύθυνο ως οφειλέτης ύστατης λύσης αν τα ζημιωθέντα μέρη δεν μπορέσουν να λάβουν αποζημίωση από τους άλλους παραβάτες. Για να διασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω εξαίρεσης, τα κράτη μέλη πρέπει να βεβαιωθούν ότι τα ζημιωθέντα μέρη εξακολουθούν να μπορούν να διεκδικήσουν αποζημίωση από το πρόσωπο που καλύπτεται από ασυλία τη στιγμή που έχουν ενημερωθεί ότι δεν μπορούν να λάβουν πλήρη αποζημίωση από τα άλλα μέλη των συμπράξεων.

#### 4.4. Μετακύλιση των επιπλέον επιβαρύνσεων (κεφάλαιο IV: άρθρα 12 – 15)

Τα άτομα που έχουν υποστεί ζημία που προκαλείται από παραβίαση των κανόνων περί ανταγωνισμού δικαιούνται αποζημίωση, ανεξάρτητα από το αν είναι άμεσοι ή έμμεσοι αγοραστές. Τα ζημιωθέντα μέρη δικαιούνται αποζημίωση για την θετική ζημία (ζημία λόγω επιπλέον επιβάρυνσης) και για τα διαφυγόντα κέρδη. Σε περίπτωση που ένα ζημιωθέν μέρος έχει ελαττώσει την θετική ζημία που υπέστη μετακυλινώντας την, είτε εξ ολοκλήρου είτε εν μέρει, στους δικούς του αγοραστές, η ζημία που έχει μετακυλισθεί κατ' αυτόν τον τρόπο παύει να συνιστά βλάβη για την οποία το μέρος που τη μετακύλισε δικαιούται αποζημίωση. Ωστόσο, στην περίπτωση μετακύλισης της ζημίας, η αύξηση των τιμών από τον άμεσο

αγοραστή είναι πιθανό να οδηγήσει σε μείωση του όγκου των πωλήσεων. Αυτή η απώλεια κέρδους, καθώς και η θετική ζημία που δεν μετακυλίστηκε (στην περίπτωση μερικής μετακύλισης), παραμένει ζημία λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, για την οποία το ζημιωθέν μέρος μπορεί να διεκδικήσει αποζημίωση.

Αν η ζημία επήλθε ως αποτέλεσμα παραβίασης που σχετίζεται με την προμήθεια στην παραβατική επιχείρηση, η μετακύλιση θα μπορούσε επίσης να λάβει χώρα προς ανώτερα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού. Αυτό θα μπορούσε να είναι για παράδειγμα η περίπτωση κατά την οποία, ως αποτέλεσμα μιας σύμπραξης αγορών, οι προμηθευτές των μελών των συμπράξεων χρεώνουν χαμηλότερες τιμές, και οι ίδιοι προμηθευτές ζητούν με τη σειρά τους χαμηλότερες τιμές από τους δικούς τους προμηθευτές.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι μόνο οι άμεσοι και έμμεσοι αγοραστές που όντως υπέστησαν ζημία λόγω επιπλέον επιβάρυνσης μπορούν να διεκδικήσουν αποζημίωση με αποτελεσματικό τρόπο, η προτεινόμενη οδηγία αναγνωρίζει ρητώς τη δυνατότητα της παραβάτριας επιχείρησης να επικαλεστεί την ένσταση μετακύλισης.

Ωστόσο, σε περιπτώσεις όπου η επιπλέον επιβάρυνση μετακυλίστηκε σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο επόμενο επίπεδο της αλυσίδας εφοδιασμού, για τα οποία είναι νομικά αδύνατο να διεκδικήσουν αποζημίωση, δεν είναι δυνατή η επίκληση της ένστασης μετακύλισης. Οι έμμεσοι αγοραστές μπορεί να αντιμετωπίσουν τη νομική αδυναμία να διεκδικήσουν αποζημίωση λόγω των εθνικών κανόνων αιτιώδους συνάφειας (συμπεριλαμβανομένων των κανόνων προβλεψιμότητας και απόστασης). Το να επιτραπεί η ένσταση μετακύλισης όταν είναι νομικά αδύνατο για το πρόσωπο στο οποίο φαίνεται πως μετακυλίστηκε η πρόσθετη επιβάρυνση να διεκδικήσει αποζημίωση, θα ήταν αδικαιολόγητο, δεδομένου ότι θα σήμαινε ότι η παραβάτρια επιχείρηση απαλλάσσεται αδικαιολόγητα από την ευθύνη για τη ζημία που προκάλεσε. Το βάρος της απόδειξης μετακύλισης βαρύνει πάντα την παραβάτρια επιχείρηση. Στην περίπτωση αγωγής αποζημιώσεως που ασκείται από έμμεσο αγοραστή, αυτό συνεπάγεται μαχητό τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, έχει επέλθει μετακύλιση στον εν λόγω έμμεσο αγοραστή. Όσον αφορά την ποσοτικοποίηση της μετακύλισης, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να έχει την εξουσία να εκτιμά ποιο μερίδιο της επιπλέον επιβάρυνσης έχει μετακυλιστεί στο επίπεδο των έμμεσων αγοραστών στη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του. Στις περιπτώσεις όπου ζημιωθέντες από διαφορετικά επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού ασκούν αυτοτελείς αγωγές για ζημίες που σχετίζονται με την ίδια παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη, εφόσον προβλέπεται από την εφαρμοστέα εθνική ή ενωσιακή νομοθεσία, παράλληλες ή προηγούμενες αγωγές (ή αποφάσεις που προκύπτουν από αυτές τις αγωγές), προκειμένου να αποφευχθεί η καταβολή υπερβολικά χαμηλής ή υπερβολικά υψηλής αποζημίωσης για τη ζημία που προκλήθηκε από την εν λόγω παραβίαση και να ενισχυθεί η συνοχή μεταξύ των αποφάσεων που προκύπτουν από παρόμοιες συνδεδεμένες διαδικασίες. Αγωγές που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών, μπορούν να θεωρηθούν συνδεδεμένες κατά την έννοια του άρθρου 30 του κανονισμού αριθ. 1215/2012<sup>47</sup>, γεγονός που σημαίνει ότι συνδέονται τόσο στενά ώστε είναι σκόπιμο να εξετασθούν και να κριθούν από κοινού για να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης ασυμβίβαστων αποφάσεων που προκύπτουν από ξεχωριστές διαδικασίες. Κατά συνέπεια, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει επιληφθεί πρώτο, μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία ή να απεκδυθεί της αρμοδιότητάς του αν το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο είναι αρμόδιο για τις εν λόγω αγωγές και η νομοθεσία του επιτρέπει τη συνεκδίκαση των αγωγών.

<sup>47</sup> Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 351 της 20.12.2012, σ. 1.

Ο κανονισμός αριθ. 1215/2012 και η προτεινόμενη οδηγία επιδιώκουν ως εκ τούτου να ενθαρρύνουν τη συνοχή μεταξύ των αποφάσεων που απορρέουν από συνδεδεμένες αγωγές. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, η προτεινόμενη οδηγία έχει ακόμη ευρύτερο πεδίο εφαρμογής από τον κανονισμό αριθ. 1215/2012, δεδομένου ότι καλύπτει επίσης την περίπτωση μεταγενέστερων αγωγών αποζημίωσης για ζημίες που αφορούν την ίδια παραβίαση του δικαίου περί ανταγωνισμού, οι οποίες ασκήθηκαν από ζημιωθέντες σε διάφορα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού. Οι αγωγές αυτές μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, διαφορετικών δικαστηρίων στο ίδιο κράτος μέλος ή διαφορετικών δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών. Σε κάθε περίπτωση, η προτεινόμενη οδηγία ενθαρρύνει τη συνοχή των συνδεδεμένων διαδικασιών και αποφάσεων.

#### **4.5. Ποσοτικοποίηση βλάβης (κεφάλαιο V: άρθρο 16)**

Η απόδειξη και η ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας απαιτεί γενικά την εξέταση πληθώρας πραγματικών περιστατικών και είναι δαπανηρή, καθώς μπορεί να απαιτεί την εφαρμογή περίπλοκων οικονομικών μοντέλων. Για να βοηθηθούν τα θύματα μιας σύμπραξης να ποσοτικοποιήσουν τη ζημία που προκαλείται από την παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, η προτεινόμενη οδηγία προβλέπει μαχητό τεκμήριο σχετικά με την ύπαρξη ζημίας που προκύπτει από τη σύμπραξη. Με βάση τη διαπίστωση ότι άνω των 9 από 10 συμπράξεις προκαλούν πράγματι παράνομη επιπλέον επιβάρυνση<sup>48</sup>, αυτό περιορίζει τις δυσκολίες του ζημιωθέντος και τα συνδεδεμένα έξοδα για να αποδειχθεί ότι η σύμπραξη προκάλεσε την επιβολή υψηλότερων τιμών από αυτές που θα είχαν επιβληθεί αν δεν υφίστατο η σύμπραξη.

Η παραβάτρια επιχείρηση θα μπορούσε να καταρρίψει αυτό το τεκμήριο και να χρησιμοποιήσει τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της για να αποδείξει ότι η σύμπραξη δεν προκάλεσε ζημία. Το βάρος της απόδειξης αναλαμβάνεται επομένως από το μέρος το οποίο έχει ήδη στην κατοχή του τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία ώστε να ανταποκριθεί σε αυτό το βάρος της απόδειξης. Το κόστος της κοινολόγησης, η οποία πιθανότατα θα ήταν απαραίτητη ώστε να αποδείξουν οι ζημιωθέντες την ύπαρξη ζημίας, αποφεύγεται.

Εκτός από το ανωτέρω τεκμήριο, η ζημία ποσοτικοποιείται βάσει εθνικών κανόνων και διαδικασιών. Οι εν λόγω κανόνες και διαδικασίες πρέπει ωστόσο να συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Σύμφωνα με τη δεύτερη, ειδικότερα, το βάρος και το επίπεδο απόδειξης δεν μπορεί να καταστήσει την άσκηση του δικαιώματος αγωγής αποζημίωσης του ζημιωθέντος αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή. Στο πλαίσιο της ποσοτικοποίησης της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, όπου η πραγματική κατάσταση πρέπει να συγκριθεί με μια υποθετική, αυτό σημαίνει ότι οι δικαστές πρέπει να είναι σε θέση να εκτιμήσουν το ύψος της ζημίας. Αυτό αυξάνει την πιθανότητα τα θύματα να λάβουν ένα ικανοποιητικό ποσό αποζημίωσης για τη ζημία που υπέστησαν.

Για να διευκολυνθεί η ποσοτικοποίηση της ζημίας από τα εθνικά δικαστήρια, η Επιτροπή παρέχει επίσης μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για το θέμα αυτό στην ανακοίνωσή της για την ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημιώσεων που βασίζονται σε παραβίαση του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής

<sup>48</sup> «Ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημίωσης λόγω παράβασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας - Προς την κατάρτιση μη δεσμευτικών κατευθυντήριων γραμμών για τα δικαστήρια», διαθέσιμο στη διεύθυνση: [http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification\\_study.pdf](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf), σ. 91.

Ένωσης<sup>49</sup>. Η ανακοίνωση συνοδεύεται από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής το οποίο έχει τη μορφή πρακτικού οδηγού για την ποσοτικοποίηση της βλάβης σε αγωγές αποζημίωσης που βασίζονται σε παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Αυτός ο πρακτικός οδηγός εξηγεί τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφόρων μεθόδων και τεχνικών για την ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Παρουσιάζει και εξετάζει επίσης μια σειρά από πρακτικά παραδείγματα, τα οποία απεικονίζουν τις τυπικές συνέπειες των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη οι διαθέσιμες μέθοδοι και τεχνικές.

#### **4.6. Συναινετική επίλυση διαφορών (κεφάλαιο VI: άρθρα 17-18)**

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της προτεινόμενης οδηγίας είναι να επιτρέψει στα θύματα της παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού να λάβουν πλήρη αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω αγωγής αποζημίωσης στο δικαστήριο είτε μέσω συναινετικής εξωδικαστικής διευθέτησης μεταξύ των μερών. Για να δοθούν κίνητρα στα μέρη να επιλύουν τη διαφορά τους συναινετικά, η προτεινόμενη οδηγία στοχεύει στη βελτιστοποίηση της ισορροπίας μεταξύ εξωδικαστικών διευθετήσεων και αγωγών αποζημίωσης.

Περιέχει ως εκ τούτου τις ακόλουθες διατάξεις:

- (i) αναστολή των προθεσμιών παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης, εφόσον η παραβάτρια επιχείρηση και ο ζημιωθείς προβαίνουν σε συναινετική επίλυση των διαφορών τους,
- (ii) αναστολή των εκκρεμών διαδικασιών κατά τη διάρκεια της συναινετικής επίλυσης διαφορών,
- (iii) μείωση της απαίτησης του ζημιωθέντος που συμμετείχε στη διαδικασία διευθέτησης κατά το μερίδιο ζημίας του παραβάτη που συμμετείχε στη διαδικασία διευθέτησης. Όσον αφορά το υπόλοιπο της αγωγής, ο παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση μόνον εφόσον οι υπόλοιποι παραβάτες που δεν συμμετέχουν στη διαδικασία διευθέτησης δεν ήταν σε θέση να αποζημιώσουν πλήρως τον ζημιωθέντα και
- (iv) αποζημιώσεις που καταβάλλονται μέσω συναινετικών διευθετήσεων πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη κατά τον καθορισμό της συνεισφοράς που ένας παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης πρέπει να καταβάλει έπειτα από μεταγενέστερη διαταγή για την καταβολή αποζημίωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η «συνεισφορά» αναφέρεται στην κατάσταση κατά την οποία ο παραβάτης που συμμετέχει σε διαδικασία διευθέτησης δεν ήταν εναγόμενος στο πλαίσιο της αγωγής, αλλά του έχει ζητηθεί από τους άλλους παραβάτες οι οποίοι είχαν υποχρεωθεί να καταβάλουν αποζημίωση, να συνεισφέρει σύμφωνα με τους κανόνες της ευθύνης εις ολόκληρον.

## **5. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ**

Η προτεινόμενη οδηγία δεν έχει δημοσιονομικές επιπτώσεις.

---

<sup>49</sup> Ανακοίνωση της Επιτροπής για την ποσοτικοποίηση της ζημίας σε αγωγές αποζημίωσης που στηρίζονται σε παράβαση των άρθρων 101 ή 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C(2013) 3440.

## **6. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ**

### **6.1. Κατάργηση της ισχύουσας νομοθεσίας**

Η παρούσα πρόταση δεν συνεπάγεται την κατάργηση καμιάς προγενέστερης νομοθετικής πράξης.

### **6.2. Επανεξέταση**

Το άρθρο 21 της προτεινόμενης οδηγίας απαιτεί από την Επιτροπή να υποβάλει σχετική έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το αργότερο εντός πέντε ετών από την εκπνοή της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στη νομοθεσία των κρατών μελών.

Μετά την έγκριση της προτεινόμενης οδηγίας, η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί το ισχύον νομικό πλαίσιο για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας στα κράτη μέλη, επικεντρώνοντας πρωτίστως την προσοχή στην αποτελεσματική επίτευξη των δύο κύριων στόχων της προτεινόμενης οδηγίας, δηλαδή:

- (i) στη βελτιστοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της επιβολής από δημόσιους φορείς και της επιβολής από ιδιωτικούς φορείς της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού και
- (ii) στη διασφάλιση ότι τα θύματα των παραβιάσεων των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ μπορούν να λαμβάνουν πλήρη αποζημίωση για τις ζημίες που έχουν υποστεί.

Η Επιτροπή θα αξιολογήσει κατά πόσον η οδηγία αντιμετωπίζει με επιτυχία αδυναμίες και εμπόδια που αποτρέπουν την πλήρη αποζημίωση των θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και κατά πόσον η αλληλεπίδραση μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού λειτουργεί ομαλά, για τη διασφάλιση της βέλτιστης συνολικής επιβολής της νομοθεσίας ανταγωνισμού της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας παρακολούθησης, η Επιτροπή θα συνεχίσει τον διάλογο με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

Τέλος, θα διενεργηθεί εκ των υστέρων αξιολόγηση όσον αφορά την ανάγκη για περαιτέρω τροποποιήσεις, εφόσον τα μέτρα που προτείνονται από την οδηγία έχουν εφαρμοστεί πλήρως στα κράτη μέλη, δηλαδή τουλάχιστον πέντε έτη μετά τη λήξη της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών.

### **6.3. Επεξηγηματικά έγγραφα**

Η προτεινόμενη οδηγία θεσπίζει ειδικά μέτρα για την προσέγγιση των ουσιαστικών και διαδικαστικών εθνικών κανόνων που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν διάφορες νομικές υποχρεώσεις που απορρέουν από την προτεινόμενη οδηγία. Η αποτελεσματική μεταφορά της στο δίκαιο των κρατών μελών θα απαιτήσει συνεπώς να γίνουν συγκεκριμένες και στοχευμένες τροποποιήσεις στους σχετικούς εθνικούς κανόνες. Προκειμένου η Επιτροπή να παρακολουθεί την ορθή εφαρμογή, δεν είναι ως εκ τούτου αρκετό για τα κράτη μέλη να διαβιβάσουν το κείμενο των εκτελεστικών διατάξεων, καθώς μπορεί να είναι απαραίτητη μια συνολική εκτίμηση του προκύπτοντος καθεστώτος βάσει της εθνικής νομοθεσίας. Για τους λόγους αυτούς, τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διαβιβάζουν στην Επιτροπή επεξηγηματικά έγγραφα που δείχνουν ποιες ισχύουσες ή νέες διατάξεις του εθνικού δικαίου εφαρμόζουν τα επιμέρους μέτρα που ορίζονται στην προτεινόμενη οδηγία.



#### **6.4. Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος**

Η προτεινόμενη οδηγία αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, βελτιστοποιώντας την αλληλεπίδραση μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής επιβολής των εν λόγω διατάξεων, καθώς και τη βελτίωση των όρων υπό τους οποίους τα θύματα παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας μπορούν να ζητήσουν αποζημίωση. Η προτεινόμενη οδηγία συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου ότι δημιουργεί περισσότερο ισότιμους όρους ανταγωνισμού, τόσο για τις επιχειρήσεις που παραβιάζουν τους κανόνες περί ανταγωνισμού όσο και για τα θύματα αυτής της παράνομης συμπεριφοράς. Λόγω των εν λόγω στόχων στους τομείς του ανταγωνισμού και της εσωτερικής αγοράς, οι οποίοι αποτελούν μέρος των κανόνων δικαίου του ΕΟΧ, η πρόταση παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ.

## Πρόταση

**ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

**σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβιάσεις των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως τα άρθρα 103 και 114,

Έχοντας υπόψη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής<sup>50</sup>,

Κατόπιν διαβίβασης του σχεδίου νομοθετικής πράξης στα εθνικά κοινοβούλια,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής<sup>51</sup>,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής η Συνθήκη) είναι διατάξεις αναγκαστικού δικαίου και πρέπει να εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε ολόκληρη την Ένωση για να διασφαλίζεται ότι δεν θα υπάρξει στρέβλωση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.
- (2) Η δημόσια επιβολή των εν λόγω διατάξεων της Συνθήκης διενεργείται από την Επιτροπή κάνοντας χρήση των εξουσιών που προβλέπονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας<sup>52</sup>, (εφεξής: κανονισμός αριθ. 1/2003). Δημόσια επιβολή της νομοθεσίας πραγματοποιείται επίσης από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, οι οποίες μπορούν να λαμβάνουν τις αποφάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5 του κανονισμού αριθ. 1/2003.
- (3) Τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης παράγουν άμεσα αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και δημιουργούν, για τα εκάστοτε υποκείμενα δικαίου, δικαιώματα και υποχρεώσεις των οποίων τον σεβασμό τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να επιβάλλουν. Τα εθνικά δικαστήρια διαδραματίζουν ως εκ τούτου εξίσου ουσιαστικό ρόλο στην εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού (ιδιωτική επιβολή). Προασπίζουν τα δικαιώματα που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο, εκδικάζοντας τις νομικές

<sup>50</sup> ΕΕ C της , σ. .

<sup>51</sup> ΕΕ C της , σ. .

<sup>52</sup> ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σ. 1. Από την 1η Δεκεμβρίου 2009, τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ έγιναν άρθρα 101 και 102, αντίστοιχα, της ΣΛΕΕ. Οι δύο σειρές διατάξεων είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες.

διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ ιδιωτών, π.χ. επιδικάζοντας αποζημίωση υπέρ εκείνων που έχουν θιγεί από παραβιάσεις. Η πλήρης αποτελεσματικότητα των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, ιδίως δε η εφαρμογή στην πράξη των απαγορεύσεων που προβλέπονται σε αυτά, προϋποθέτουν ότι κάθε υποκείμενο δικαίου — περιλαμβανομένων των καταναλωτών και των επιχειρήσεων, ή μια δημόσια αρχή — μπορεί να αξιώσει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αποζημίωση για ζημία την οποία υπέστη λόγω παραβίασης των εν λόγω διατάξεων. Αυτό το ενωσιακό δικαίωμα προς αποζημίωση ισχύει εξίσου για παραβιάσεις των άρθρων 101 και 102 από δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις στις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα κατά την έννοια του άρθρου 106 της Συνθήκης.

- (4) Το ενωσιακό δικαίωμα για αποζημίωση λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας απαιτεί από κάθε κράτος μέλος να έχει θεσπίσει διαδικαστικούς κανόνες που διασφαλίζουν την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος. Η ανάγκη για αποτελεσματικά δικονομικά μέσα εννόμου προστασίας προκύπτει επίσης από το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 47 πρώτο εδάφιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης<sup>53</sup> και στο άρθρο 19 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- (5) Για τη διασφάλιση αποτελεσματικής δημόσιας και ιδιωτικής επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού, είναι απαραίτητο να ρυθμιστεί ο τρόπος με τον οποίο συντονίζονται οι δύο τύποι επιβολής, για παράδειγμα οι διαδικασίες για πρόσβαση στα έγγραφα που κατέχουν οι αρχές ανταγωνισμού. Ο συντονισμός αυτός σε ενωσιακό επίπεδο θα αποτρέψει επίσης αποκλίσεις μεταξύ των ισχυόντων κανόνων, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.
- (6) Σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 2 της Συνθήκης, η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Οι διαφορές αυτές οδηγούν σε αβεβαιότητα σχετικά με τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες τα ζημιωθέντα μέρη μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα αποζημίωσης που απορρέει από τη Συνθήκη, και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του εν λόγω δικαιώματος. Δεδομένου ότι οι ζημιωθέντες συχνά επιλέγουν ως τόπο δωσιδικίας το κράτος μέλος εγκατάστασής τους για να διεκδικήσουν αποζημιώσεις, οι διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων οδηγούν σε άνισους όρους ανταγωνισμού όσον αφορά τις αγωγές αποζημίωσης και ενδέχεται να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται οι ζημιωθέντες, καθώς και οι παραβάτριες επιχειρήσεις.
- (7) Οι επιχειρήσεις που εγκαθίστανται και λειτουργούν σε διαφορετικά κράτη μέλη υπόκεινται σε δικονομικούς κανόνες που επηρεάζουν σημαντικά το βαθμό στον οποίο μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Αυτή η άνιση επιβολή του ενωσιακού δικαιώματος αποζημίωσης μπορεί να οδηγήσει σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για ορισμένες επιχειρήσεις που έχουν παραβιάσει τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης, καθώς και να αποθαρρύνει την άσκηση των δικαιωμάτων εγκατάστασης και παροχής αγαθών ή υπηρεσιών στα κράτη μέλη όπου το δικαίωμα αποζημίωσης ασκείται με πιο αποτελεσματικό τρόπο. Ως εκ τούτου, οι διαφορές στα συστήματα ευθύνης που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη

<sup>53</sup> EE C 326 της 26.10.2012, σ. 391.

ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τον ανταγωνισμό καθώς και την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

- (8) Είναι επομένως αναγκαία η διασφάλιση περισσότερο ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά και η βελτίωση των όρων για τους καταναλωτές ώστε να ασκούν τα δικαιώματα που απορρέουν από την εσωτερική αγορά. Είναι επίσης σκόπιμο να αυξηθεί η ασφάλεια δικαίου και να μειωθούν οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τους εθνικούς κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης για παραβιάσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού και, όταν εφαρμόζεται παράλληλα με την τελευταία, της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Η προσέγγιση των κανόνων αυτών θα συμβάλει επίσης στην πρόληψη μεγαλύτερων διαφορών μεταξύ των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης σε υποθέσεις περί ανταγωνισμού.
- (9) Το άρθρο 3 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 προβλέπει ότι «οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές με την έννοια του άρθρου 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 101 της Συνθήκης στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 102 της Συνθήκης, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 102 της Συνθήκης». Για τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και με σκοπό τη μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου και την εξασφάλιση πιο ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, είναι σκόπιμο το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας να επεκταθεί στις αγωγές αποζημίωσης που βασίζονται σε παραβίαση της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003. Η εφαρμογή διαφορετικών κανόνων σχετικά με την αστική ευθύνη για παραβιάσεις των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης και για παραβιάσεις κανόνων της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, η οποία πρέπει να εφαρμοστεί στην ίδια υπόθεση και παράλληλα με την ενωσιακή νομοθεσία περί ανταγωνισμού, επηρεάζει αρνητικά τη θέση των εναγόντων στην ίδια υπόθεση και την έκταση των απαιτήσεών τους και αποτελεί εμπόδιο στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.
- (10) Ελλείπει ενωσιακής νομοθεσίας, οι αγωγές αποζημίωσης διέπονται από τους εθνικούς κανόνες και διαδικασίες των κρατών μελών. Όλοι οι εθνικοί κανόνες οι οποίοι διέπουν την άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης για ζημία προκληθείσα από παραβίαση του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν πτυχές που δεν ρυθμίζονται από την παρούσα οδηγία, όπως η έννοια της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ παράβασης και ζημίας, πρέπει να συνάδουν με τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας. Τούτο σημαίνει ότι η διατύπωση και η εφαρμογή τους δεν πρέπει να καθιστούν υπερβολικά δυσχερή ή πρακτικά αδύνατη την άσκηση του κατοχυρωμένου από τη Συνθήκη δικαιώματος αποζημίωσης, καθώς επίσης ότι η διατύπωση και η εφαρμογή τους δεν μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές σε σχέση με τους κανόνες που διέπουν ανάλογες εγχώριες αγωγές.
- (11) Η παρούσα οδηγία επιβεβαιώνει το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με το ενωσιακό δικαίωμα αποζημίωσης για ζημία που προκλήθηκε από παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, ιδίως όσον αφορά τη νομιμοποίηση και τον ορισμό της ζημίας, όπως αναφέρεται στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής

Ένωσης, και δεν προδικάζει καμία περαιτέρω σχετική εξέλιξη. Κάθε υποκείμενο δικαίωτο που έχει υποστεί ζημία λόγω παραβίασης δύναται να αξιώσει αποζημίωση για τη θετική ζημία που υπέστη (*damnum emergens*) και για το όφελος που στερήθηκε (διαφυγόν κέρδος ή *lucrum cessans*), καθώς και να αξιώσει την καταβολή των σχετικών τόκων για το χρονικό διάστημα από την επέλευση της ζημίας έως την καταβολή της αποζημίωσης. Το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, στους καταναλωτές, στις επιχειρήσεις και στις δημόσιες αρχές, ανεξάρτητα από την ύπαρξη άμεσης συμβατικής σχέσης με την παραβάτρια επιχείρηση και χωρίς να έχει σημασία το κατά πόσον μια αρχή ανταγωνισμού έχει ήδη διαπιστώσει την ύπαρξη παραβίασης. Η παρούσα οδηγία δεν πρέπει να υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μηχανισμούς συλλογικής έννομης προστασίας για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης.

- (12) Η άσκηση αγωγών αποζημίωσης λόγω παραβίασης της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού απαιτεί συνήθως μια περίπλοκη πραγματική και οικονομική ανάλυση. Τα αποδεικτικά στοιχεία που απαιτούνται για την απόδειξη μιας αξίωσης αποζημίωσης συχνά βρίσκονται στην αποκλειστική κατοχή του αντιδίκου ή τρίτων και δεν είναι γνωστά ούτε διαθέσιμα σε επαρκή βαθμό στον ενάγοντα. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ύπαρξη αυστηρών νομικών απαιτήσεων για την αναλυτική επίκληση από τον ενάγοντα όλων των πραγματικών περιστατικών που σχετίζονται με την υπόθεση κατά το αρχικό στάδιο της διαδικασίας υποβολής αγωγής, καθώς και για την προσκόμιση επακριβώς καθορισμένων αποδεικτικών στοιχείων προς επίρρωση της αγωγής, ενδέχεται να δυσχεραίνει υπερβολικά την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος σε αποζημίωση, το οποίο κατοχυρώνεται από τη Συνθήκη.
- (13) Τα αποδεικτικά στοιχεία αποτελούν σημαντικό στοιχείο για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Ωστόσο, επειδή η δικαστική διαφορά λόγω παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού χαρακτηρίζεται από ασυμμετρία πληροφόρησης, είναι σκόπιμο να εξασφαλιστεί ότι οι ζημιωθέντες έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την κοινολόγηση των στοιχείων σχετικά με τον ισχυρισμό τους, χωρίς να είναι αναγκαίο να προσδιορίσουν μεμονωμένα αποδεικτικά στοιχεία. Προκειμένου να διασφαλίζεται η ισότητα των όπλων, τα μέσα αυτά θα πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμα για τους εναγόμενους σε αγωγές αποζημίωσης, έτσι ώστε να μπορούν να ζητήσουν την κοινολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων από τους εν λόγω ζημιωθέντες. Τα εθνικά δικαστήρια μπορούν επίσης να διατάζουν την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από τρίτους. Σε περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο επιθυμεί να διατάξει την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από την Επιτροπή, εφαρμόζεται η αρχή της ειλικρινούς συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών (άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΣΕΕ) και το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 1/2003, όσον αφορά τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών.
- (14) Οι σχετικές αποδείξεις πρέπει να κοινολογούνται κατόπιν απόφασης του δικαστηρίου και υπό τον αυστηρό του έλεγχο, ιδιαίτερα ως προς την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα του μέτρου κοινολόγησης. Προκύπτει από την απαίτηση της αναλογικότητας ότι οι αιτήσεις κοινολόγησης μπορούν να ενεργοποιηθούν μόνον όταν ο ζημιωθείς έχει καταστήσει εύλογο, επί τη βάση των πραγματικών περιστατικών τα οποία είναι λογικά στη διάθεσή του, ότι υπέστη ζημία που προκλήθηκε από τον εναγόμενο. Η αίτηση κοινολόγησης πρέπει να αναφέρεται σε όσο το δυνατό πιο επακριβείς και λεπτομερείς κατηγορίες αποδεικτικών στοιχείων με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά που μπορεί ευλόγως να είναι γνωστά.

- (15) Η απαίτηση της αναλογικότητας πρέπει επίσης να εξετασθεί προσεκτικά όταν υπάρχει ο κίνδυνος η κοινολόγηση να αποκαλύψει τη στρατηγική έρευνας της αρχής ανταγωνισμού, αποκαλύπτοντας τα έγγραφα που αποτελούν μέρος του φακέλου ή προκαλώντας αρνητικές επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες συνεργάζονται με την αρχή ανταγωνισμού. Η αίτηση κοινολόγησης δεν θα πρέπει επομένως να θεωρείται αναλογική, όταν αναφέρεται στη γενική αποκάλυψη των εγγράφων του φακέλου μιας αρχής ανταγωνισμού που σχετίζονται με συγκεκριμένη υπόθεση ή των εγγράφων που υποβάλλονται από έναν διάδικο στο πλαίσιο συγκεκριμένης υπόθεσης. Αιτήσεις κοινολόγησης τόσο μεγάλου εύρους δεν θα ήταν επίσης συμβατές με την υποχρέωση του αιτούντος να προσδιορίσει τις κατηγορίες των αποδεικτικών στοιχείων με όσο το δυνατόν πιο σαφή και συγκεκριμένο τρόπο.
- (16) Στις περιπτώσεις που το δικαστήριο υποβάλλει αίτημα στο αρμόδιο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους για τη διεξαγωγή αποδείξεων ή υποβάλλει αίτημα να διεξαχθεί απόδειξη απευθείας στο άλλο κράτος μέλος, εφαρμόζονται οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις<sup>54</sup>.
- (17) Ενώ τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που περιέχουν επιχειρηματικά απόρρητα ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες πρέπει κατ' αρχήν να είναι διαθέσιμα σε αγωγές αποζημίωσης, οι εν λόγω εμπιστευτικές πληροφορίες πρέπει να προστατεύονται επαρκώς. Τα εθνικά δικαστήρια πρέπει επομένως να έχουν στη διάθεσή τους μια σειρά μέτρων για την προστασία των εν λόγω εμπιστευτικών στοιχείων από κοινολόγηση στο πλαίσιο των διαδικασιών. Τα εν λόγω μέτρα είναι δυνατό να περιλαμβάνουν συνεδριάσεις κλεισμένων των θυρών, περιορισμό του κύκλου των προσώπων που νομιμοποιούνται να ενημερωθούν για τα εκάστοτε αποδεικτικά στοιχεία, καθώς και την προσφυγή σε εμπειρογνώμονες, οι οποίοι αναλαμβάνουν να καταρτίσουν περίληψη των πληροφοριών σε συγκεντρωτική ή άλλης μορφής μη εμπιστευτική εκδοχή. Τα μέτρα προστασίας των επιχειρηματικών απορρήτων και λοιπών εμπιστευτικών πληροφοριών δεν πρέπει να εμποδίζουν στην πράξη την άσκηση του δικαιώματος σε αποζημίωση.
- (18) Η αποτελεσματικότητα και η συνέπεια της εφαρμογής των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης από την Επιτροπή και τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού απαιτούν κοινή προσέγγιση σε ολόκληρη την Ένωση σε σχέση με την αλληλεπίδραση των κανόνων περί κοινολόγησης αποδεικτικών στοιχείων και του τρόπου επιβολής των εν λόγω άρθρων από μια αρχή ανταγωνισμού. Η κοινολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων δεν θα πρέπει να αναιρεί αδικαιολόγητα την αποτελεσματικότητα της επιβολής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από μια αρχή ανταγωνισμού. Οι περιορισμοί όσον αφορά την κοινολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων δεν θα πρέπει να εμποδίζουν τις αρχές ανταγωνισμού να δημοσιεύουν τις αποφάσεις τους σύμφωνα με τους ισχύοντες ενωσιακούς ή εθνικούς κανόνες.
- (19) Τα προγράμματα επικοινωνίας μεταχείρισης και οι διαδικασίες διακανονισμού αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τη δημόσια επιβολή της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, καθώς συμβάλλουν στον εντοπισμό, την αποτελεσματική δίωξη και την επιβολή κυρώσεων για τις σοβαρότερες παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Οι επιχειρήσεις μπορεί να αποθαρρύνονται από το να συνεργαστούν στο πλαίσιο αυτό, αν η κοινολόγηση των εγγράφων που καταρτίζουν αποκλειστικά

<sup>54</sup>

EE L 174 της 27.6.2001, σ. 1.

για το σκοπό αυτό πρόκειται να τις εκθέσει σε αστική ευθύνη υπό χειρότερες συνθήκες σε σχέση με τους άλλους παραβάτες που δεν συνεργάζονται με τις αρχές ανταγωνισμού. Για να διασφαλισθεί ότι οι επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να υποβάλλουν οικειοθελείς δηλώσεις, με τις οποίες παραδέχονται τη συμμετοχή τους σε παραβίαση της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, προς μια αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης ή διαδικασίας διακανονισμού, οι δηλώσεις αυτού του τύπου πρέπει να εξαιρούνται από την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων.

- (20) Επιπλέον, εξαίρεση από την υποχρέωση κοινολόγησης πρέπει να ισχύει για κάθε μέτρο κοινολόγησης το οποίο θα επηρέαζε σε μη αποδεκτό βαθμό έρευνα η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη από μέρους κάποιας αρχής ανταγωνισμού με αντικείμενο παραβίαση της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Οι πληροφορίες που παρασχέθηκαν από την αρχή ανταγωνισμού, στο πλαίσιο των εργασιών της για την εφαρμογή του εθνικού ή ενωσιακού δικαίου περί ανταγωνισμού (όπως η κοινοποίηση των αιτιάσεων) ή από ένα μέρος σε αυτές τις διαδικασίες (όπως οι απαντήσεις στις αιτήσεις της αρχής ανταγωνισμού για την παροχή πληροφοριών), θα πρέπει επομένως να κοινολογούνται μόνο σε αγωγές αποζημίωσης, αφού η αρχή ανταγωνισμού διαπιστώσει παραβίαση των εθνικών ή ενωσιακών κανόνων περί ανταγωνισμού ή περατώσει με άλλο τρόπο τη διαδικασία.
- (21) Εκτός από τα αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις (19) και (20), τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να διατάζουν, στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης, την κοινολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων που υφίστανται ανεξάρτητα από τις διαδικασίες της αρχής ανταγωνισμού («προϋπάρχουσες πληροφορίες»).
- (22) Οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκτά στοιχεία μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού κατά την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του σε σχέση με τις έρευνες μιας αρχής ανταγωνισμού, μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία για τους σκοπούς αγωγής αποζημίωσης της οποίας είναι διάδικος. Η χρήση αυτή θα πρέπει επίσης να επιτρέπεται και για το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που το διαδέχεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, μεταξύ άλλων με την απόκτηση της αξίωσής του. Σε περίπτωση που τα αποδεικτικά στοιχεία ελήφθησαν από νομικό πρόσωπο που ανήκει σε όμιλο επιχειρήσεων, ο οποίος αποτελεί μία επιχείρηση για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, η χρήση των εν λόγω στοιχείων επιτρέπεται επίσης για άλλα νομικά πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια επιχείρηση.
- (23) Ωστόσο, η χρήση που αναφέρεται στην προηγούμενη αιτιολογική σκέψη, δεν θα πρέπει να αναιρεί αδικαιολόγητα την αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από μια αρχή ανταγωνισμού. Οι περιορισμοί κοινολόγησης που αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις (19) και (20) πρέπει επομένως να ισχύουν εξίσου για τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται αποκλειστικά μέσω της πρόσβασης στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται από μια αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο της άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης, δεν πρέπει να καθίστανται αντικείμενο εμπορίας. Η δυνατότητα χρήσης αποδεικτικών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί αποκλειστικά μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού θα πρέπει να περιορίζεται, επομένως, στο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που άσκησε τα δικαιώματα υπεράσπισης και στους νόμιμους διαδόχους του, όπως αναφέρεται στην προηγούμενη αιτιολογική σκέψη. Αυτός ο περιορισμός δεν εμποδίζει ωστόσο ένα εθνικό δικαστήριο να διατάξει

την κοινολόγηση των στοιχείων αυτών, υπό τους όρους που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία.

- (24) Η προβολή αξίωσης για αποζημίωση ή η έναρξη έρευνας από αρχή ανταγωνισμού εμπεριέχει τον κίνδυνο καταστροφής ή απόκρυψης από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αποδεικτικών στοιχείων που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στους ζημιωθέντες για τη στοιχειοθέτηση της αξίωσής τους. Προκειμένου να αποτρέπεται η καταστροφή κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων και να διασφαλίζεται η συμμόρφωση προς δικαστικές διαταγές με τις οποίες ζητείται η κοινολόγησή τους, τα δικαστήρια πρέπει να μπορούν να επιβάλλουν αρκούντως αποτρεπτικές κυρώσεις. Σε ό,τι αφορά τους διαδίκους, η ποινή της συναγωγής συμπερασμάτων που επιβαρύνουν τη θέση τους σε μια δίκη για την επιδίκαση αποζημίωσης μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική και να αποτρέπει τις καθυστερήσεις. Κυρώσεις πρέπει επίσης να προβλέπονται για τη μη τήρηση της υποχρέωσης προστασίας εμπιστευτικών πληροφοριών, καθώς και για την καταχρηστική χρήση πληροφοριών που έχουν ληφθεί με το μέτρο της κοινολόγησης. Ομοίως, κυρώσεις θα πρέπει να είναι διαθέσιμες, αν οι πληροφορίες που λαμβάνονται μέσω της πρόσβασης στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού κατά την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης ενός προσώπου σε σχέση με έρευνες της εν λόγω αρχής ανταγωνισμού, χρησιμοποιούνται καταχρηστικά σε αγωγές αποζημίωσης.
- (25) Το άρθρο 16 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 προβλέπει ότι όταν τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές δυνάμει του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης, οι οποίες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης της Επιτροπής, δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με την απόφαση την οποία έχει λάβει η Επιτροπή. Προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου, να αποφεύγεται η ασυνέπεια κατά την εφαρμογή των προαναφερόμενων διατάξεων της Συνθήκης, να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και η διαδικαστική ορθολογικότητα των αγωγών αποζημίωσης και να ενισχυθεί η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, πρέπει ομοίως να μην μπορεί να αμφισβητηθεί τελεσίδικη απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού ή αναθεωρητικού δικαστηρίου που διαπιστώνει παραβίαση του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης στο πλαίσιο αγωγών αποζημίωσης που αφορούν την ίδια παραβίαση, ανεξαρτήτως του εάν η αγωγή έχει ασκηθεί στο κράτος μέλος της αρχής ανταγωνισμού ή του αναθεωρητικού δικαστηρίου. Το ίδιο πρέπει να ισχύει για μια απόφαση η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι παραβιάζονται οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού σε περιπτώσεις όπου η εθνική και η ενωσιακή νομοθεσία περί ανταγωνισμού εφαρμόζονται παράλληλα στην ίδια υπόθεση. Η ισχύς αυτή των αποφάσεων εθνικών αρχών ανταγωνισμού και αναθεωρητικών δικαστηρίων με τις οποίες διαπιστώνεται παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού θα πρέπει να καλύπτει το διατακτικό της απόφασης και τις συνοδευτικές αιτιολογικές σκέψεις. Αυτό δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων βάσει του άρθρου 267 της Συνθήκης.
- (26) Οι εθνικοί κανόνες σχετικά με την έναρξη, τη διάρκεια, την αναστολή ή τη διακοπή των προθεσμιών παραγραφής δεν πρέπει να παρεμποδίζουν υπέρμετρα την άσκηση αγωγών αποζημίωσης. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία για τις αγωγές οι οποίες στηρίζονται στη διαπίστωση αρχής ανταγωνισμού ή αναθεωρητικού δικαστηρίου ότι διεπράχθη παραβίαση. Προς τούτο, οι ζημιωθέντες θα πρέπει να εξακολουθούν να είναι σε θέση να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης μετά τις διαδικασίες μιας αρχής ανταγωνισμού, με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.



- (27) Στις περιπτώσεις όπου πολλές επιχειρήσεις παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού από κοινού (όπως για παράδειγμα στην περίπτωση συμπράξεων), είναι σκόπιμο να προβλέπεται ότι θα ευθύνονται εις ολόκληρον για το σύνολο της ζημίας που προκλήθηκε από την παραβίαση. Εάν μία από τις παραβάτριες επιχειρήσεις έχει καταβάλει περισσότερα από το μερίδιο που της αναλογεί, θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να απαιτήσει συνεισφορά των άλλων παραβατών. Ο προσδιορισμός του εν λόγω μεριδίου που αντιστοιχεί στη σχετική ευθύνη δεδομένου παραβάτη και τα σχετικά κριτήρια, όπως ο κύκλος εργασιών, το μερίδιο αγοράς, ή ο ρόλος στη σύμπραξη, επαφίενται στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία, τηρουμένων των αρχών της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας.
- (28) Οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με τις αρχές ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επεικούς μεταχείρισης διαδραματίζουν βασικό ρόλο στον εντοπισμό κρυφών παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας από συμπράξεις και στον τερματισμό των εν λόγω παραβιάσεων, συχνά μειώνοντας τη ζημία που θα μπορούσε να έχει προκληθεί αν η παραβίαση είχε συνεχιστεί. Είναι σκόπιμο επομένως να προβλέπεται ότι οι επιχειρήσεις που έχουν εξασφαλίσει ασυλία όσον αφορά την επιβολή προστίμων από την αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επεικούς μεταχείρισης, θα προστατεύονται από αδικαιολόγητη έκθεση σε αγωγές αποζημίωσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι η απόφαση της αρχής ανταγωνισμού που διαπιστώνει την παραβίαση μπορεί να καταστεί τελεσίδικη για την επιχείρηση που λαμβάνει ασυλία πριν τελεσιδικήσει για τις άλλες επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν λάβει ασυλία. Είναι σκόπιμο επομένως η επιχείρηση που λαμβάνει ασυλία να απαλλάσσεται κατ' αρχήν από την εις ολόκληρον ευθύνη για το σύνολο της ζημίας και η συνεισφορά της να μην υπερβαίνει το ύψος της ζημίας που προκλήθηκε στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους αγοραστές, ή, στην περίπτωση σύμπραξης αγορών, στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους προμηθευτές. Σε περίπτωση που μια σύμπραξη προκάλεσε ζημία σε άλλους εκτός από τους πελάτες/προμηθευτές των παραβατριών επιχειρήσεων, η συνεισφορά του προσώπου που καλύπτεται από ασυλία δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τη σχετική ευθύνη του για τη ζημία που προκλήθηκε από τη σύμπραξη. Το εν λόγω μερίδιο θα πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της συνεισφοράς που καταβάλλουν μεταξύ τους οι παραβάτριες επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη (27) ανωτέρω). Η επιχείρηση που καλύπτεται από ασυλία θα πρέπει να παραμένει πλήρως υπεύθυνη έναντι των λοιπών ζημιωθέντων πλην των άμεσων ή έμμεσων αγοραστών ή προμηθευτών της, μόνο στις περιπτώσεις που δεν είναι σε θέση να λάβουν πλήρη αποζημίωση από τις άλλες παραβάτριες επιχειρήσεις.
- (29) Οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις που έχουν ζημιωθεί από παραβίαση της εθνικής ή της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού δικαιούνται αποζημίωση τόσο για τη θετική ζημία που υπέστησαν όσο και για το διαφυγόν κέρδος. Η θετική ζημία μπορεί να προκύψει από τη διαφορά μεταξύ της τιμής που όντως καταβλήθηκε και της τιμής που θα είχε καταβληθεί αν δεν υπήρχε παραβίαση. Σε περίπτωση που ένας ζημιωθείς έχει ελαττώσει τη θετική ζημία που υπέστη μετακυλίωντάς την, είτε εξ ολοκλήρου είτε εν μέρει, στους δικούς του αγοραστές, η ζημία που έχει μετακυλιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο παύει να συνιστά ζημία για την οποία το μέρος που τη μετακύλισε δικαιούται αποζημίωση. Ενδείκνυται, επομένως, κατ' αρχήν να επιτρέπεται σε μια παραβάτρια επιχείρηση να επικαλεστεί την ένσταση μετακύλισης της θετικής ζημίας ως υπερασπιστικό μέσο για να αποκρούσει μια αξίωση αποζημίωσης. Είναι σκόπιμο να προβλέπεται ότι η παραβάτρια επιχείρηση, στο μέτρο που εγείρει την ένσταση μετακύλισης, θα πρέπει να αποδείξει την ύπαρξη και την έκταση της μετακύλισης της επιπλέον επιβάρυνσης.

- (30) Ωστόσο, σε μια κατάσταση κατά την οποία η επιπλέον επιβάρυνση έχει μετακυλιστεί σε πρόσωπα που είναι νομικά αδύνατο να αξιώσουν αποζημίωση, δεν είναι σκόπιμο να επιτραπεί στην παραβάτρια επιχείρηση να εγείρει την ένσταση μετακύλισης, καθώς η εν λόγω ένσταση θα της επιτρέψει να απαλλαγεί από την ευθύνη για τη ζημία που προκάλεσε. Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αγωγής θα πρέπει συνεπώς να αξιολογήσει, όταν η ένσταση μετακύλισης εγείρεται σε συγκεκριμένη υπόθεση, αν τα πρόσωπα στα οποία φαίνεται πως μετακυλίστηκε η επιπλέον επιβάρυνση είναι σε θέση από νομικής άποψης να διεκδικήσουν αποζημίωση. Ενώ οι έμμεσοι αγοραστές δικαιούνται να αξιώσουν αποζημίωση, οι εθνικοί κανόνες αιτιώδους συνάφειας (συμπεριλαμβανομένων των κανόνων προβλεψιμότητας και απόστασης), που εφαρμόζονται σύμφωνα με τις αρχές της ενωσιακής νομοθεσίας, μπορεί να συνεπάγονται ότι ορισμένα πρόσωπα (για παράδειγμα, σε ένα επίπεδο της αλυσίδας εφοδιασμού που βρίσκεται σε απόσταση από την παράβαση) μπορεί να μην είναι σε θέση από νομικής άποψης να αξιώσουν αποζημίωση σε μια δεδομένη περίπτωση. Μόνον όταν το δικαστήριο κρίνει ότι το πρόσωπο στο οποίο φαίνεται πως μετακυλίστηκε η επιπλέον επιβάρυνση είναι από νομικής άποψης σε θέση να αξιώσει αποζημίωση, θα εξεταστεί το βάσιμο της ένστασης μετακύλισης.
- (31) Καταναλωτές ή επιχειρήσεις στους οποίους έχει μετακυλιστεί θετική ζημία υφίστανται ζημία λόγω παραβίασης της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Καίτοι η παραβάτρια επιχείρηση οφείλει να καταβάλει αποζημίωση γι' αυτή τη ζημία, ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα δυσχερές για τους καταναλωτές ή τις επιχειρήσεις που δεν πραγματοποίησαν καμία απευθείας αγορά από την παραβάτρια επιχείρηση να αποδείξουν την έκταση της συγκεκριμένης ζημίας. Επομένως, είναι σκόπιμο να προβλέπεται ότι, στις περιπτώσεις όπου η ύπαρξη αξίωσης αποζημίωσης ή το ποσό που πρόκειται να επιδικαστεί εξαρτώνται από το αν ή σε ποιο βαθμό έχει μετακυλιστεί στον έμμεσο αγοραστή η επιπλέον επιβάρυνση την οποία κατέβαλε ο άμεσος αγοραστής της παραβάτριας επιχείρησης, ο πρώτος θεωρείται ότι έχει παράσχει την απόδειξη ότι η επιπλέον επιβάρυνση που κατέβαλε ο εν λόγω άμεσος αγοραστής έχει μετακυλιστεί στο επίπεδό του, εφόσον είναι σε θέση να αποδείξει ότι εκ πρώτης όψεως επήλθε η εν λόγω μετακύλιση. Είναι επίσης σκόπιμο να καθοριστεί υπό ποιες προϋποθέσεις ο έμμεσος αγοραστής πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει παράσχει αυτή την εκ πρώτης όψεως απόδειξη. Όσον αφορά την ποσοτικοποίηση της μετακύλισης, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να έχει την εξουσία να εκτιμά ποιο μερίδιο της επιπλέον επιβάρυνσης έχει μετακυλιστεί στο επίπεδο των έμμεσων αγοραστών στη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιόν του. Θα πρέπει να επιτρέπεται στην παραβάτρια επιχείρηση να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η θετική ζημία δεν μετακυλίστηκε ή δεν μετακυλίστηκε πλήρως.
- (32) Οι παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού συχνά αφορούν τους όρους και τις τιμές στις οποίες πωλούνται αγαθά ή υπηρεσίες και μπορούν να οδηγήσουν σε επιπλέον επιβάρυνση και άλλες ζημίες για τους πελάτες των παραβατριών επιχειρήσεων. Η παραβίαση μπορεί επίσης να αφορά προμήθειες της παραβάτριας επιχείρησης (για παράδειγμα, στην περίπτωση σύμπραξης αγοραστών). Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, και ιδίως οι κανόνες περί μετακύλισης πρέπει να εφαρμόζονται αναλόγως.
- (33) Αγωγή αποζημίωσης μπορεί να ασκηθεί τόσο από ζημιωθέντες οι οποίοι αγόρασαν αγαθά ή υπηρεσίες από την παραβάτρια επιχείρηση όσο και από αγοραστές που δραστηριοποιούνται σε επόμενες βαθμίδες της αλυσίδας εφοδιασμού. Για την ενίσχυση της συνέπειας μεταξύ δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται στο πλαίσιο συναφών διαδικασιών, ώστε να αποτρέπεται η μη καταβολή πλήρους αποζημίωσης

για βλάβη προκληθείσα από την εκάστοτε παραβίαση της εθνικής ή ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού ή η επιδίκαση εις βάρος της παραβάτριας επιχείρησης αποζημίωσης για βλάβη που στην πραγματικότητα δεν έχει προκληθεί, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη, στο μέτρο που επιτρέπεται από την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία, κάθε συναφή αγωγή και την επ' αυτής δικαστική απόφαση, ιδίως όταν η δικαστική απόφαση διαπιστώνει ότι έχει αποδειχθεί η μετακύλιση. Αυτό δεν πρέπει να θίγει τα θεμελιώδη δικαιώματα της υπεράσπισης και της αποτελεσματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης των προσώπων που δεν ήταν διάδικοι στις εν λόγω δικαστικές διαδικασίες. Σε περίπτωση που εκκρεμούν τέτοιες αγωγές ενώπιον των δικαστηρίων διαφορετικών κρατών μελών, μπορούν να θεωρηθούν συναφείς κατά την έννοια του άρθρου 30 του κανονισμού αριθ. 1215/2012. Βάσει της εν λόγω διάταξης, κάθε εθνικό δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί μπορεί να αναστείλει την εκδίκαση ή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο.

- (34) Ο ζημιωθείς που έχει αποδείξει ότι υπέστη ζημία λόγω παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, εξακολουθεί να πρέπει να αποδείξει την έκταση της ζημίας προκειμένου να λάβει αποζημίωση. Η ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας απαιτεί γενικά την εξέταση πληθώρας πραγματικών περιστατικών και μπορεί να απαιτεί την εφαρμογή περίπλοκων οικονομικών μοντέλων. Αυτό είναι συχνά εξαιρετικά δαπανηρό και προκαλεί προβλήματα στους ζημιωθέντες όσον αφορά την απόκτηση των απαιτούμενων στοιχείων για την τεκμηρίωση των ισχυρισμών τους. Ως εκ τούτου, η ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο, αποτρέποντας τους ζημιωθέντες από τη διεκδίκηση αποζημίωσης για τη βλάβη που υπέστησαν.
- (35) Για την αντιμετώπιση της ασυμμετρίας πληροφόρησης και ορισμένων από τις δυσκολίες που συνδέονται με την ποσοτικοποίηση της ζημίας λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των αγωγών αποζημίωσης, είναι σκόπιμο να τεκμαίρεται ότι, στην περίπτωση παραβιάσεων από συμπράξεις, η παραβίαση έχει προκαλέσει ζημία, ιδίως μέσω επίδρασης στις τιμές. Ανάλογα με τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης, αυτό σημαίνει ότι η σύμπραξη προκάλεσε αύξηση των τιμών ή εμπόδισε την πτώση των τιμών που θα είχε προκύψει εάν δεν είχε συμβεί η παραβίαση. Η παραβάτρια επιχείρηση θα πρέπει να είναι ελεύθερη να αντικρούσει το εν λόγω τεκμήριο. Είναι σκόπιμο να περιοριστεί αυτό το μαχητό τεκμήριο στις συμπράξεις, λαμβανομένου υπόψη του μυστικού χαρακτήρα της συμπράξεως, γεγονός το οποίο αυξάνει την εν λόγω ασυμμετρία πληροφόρησης και καθιστά πιο δύσκολο για τον ζημιωθέντα να αποκτήσει τα αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία για να αποδείξει τη ζημία.
- (36) Ελλείψει ενωσιακών κανόνων για την ποσοτικοποίηση της ζημίας που προκλήθηκε από παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους και στα εθνικά δικαστήρια ο προσδιορισμός των απαιτήσεων που θα πρέπει να πληροί ο ζημιωθείς όταν αποδεικνύει το μέγεθος της ζημίας που υπέστη, της ακρίβειας με την οποία πρέπει να αποδείξει το εν λόγω μέγεθος ζημίας, των μεθόδων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ποσοτικοποίηση του μεγέθους και των συνεπειών τού να μην είναι σε θέση να τηρήσει πλήρως τις καθορισμένες απαιτήσεις. Ωστόσο, οι εν λόγω εσωτερικές απαιτήσεις δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρεμφερή ένδικα μέσα προστασίας του εσωτερικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να καθιστούν αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των απονεμομένων από την

ενωσιακή έννομη τάξη δικαιωμάτων αποζημίωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας). Θα πρέπει ως εκ τούτου να λαμβάνονται υπόψη οι πιθανές ασυμμετρίες πληροφόρησης μεταξύ των διαδίκων και το γεγονός ότι η ποσοτικοποίηση της ζημίας σημαίνει να αξιολογείται ο τρόπος με τον οποίο η εν λόγω αγορά θα είχε εξελιχθεί αν δεν υπήρχε η παραβίαση. Η εν λόγω αξιολόγηση προϋποθέτει σύγκριση με μια κατάσταση η οποία είναι εξ ορισμού υποθετική και άρα δεν μπορεί να διενεργηθεί με απόλυτη ακρίβεια. Είναι επομένως σκόπιμο να ανατεθεί στα εθνικά δικαστήρια η αρμοδιότητα να εκτιμούν το ύψος της ζημίας που προκλήθηκε από την παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.

- (37) Οι ζημιωθέντες και οι παραβάτριες επιχειρήσεις πρέπει να ενθαρρύνονται να συμφωνούν όσον αφορά την αποζημίωση της βλάβης που προκαλείται λόγω παραβίασης της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού μέσω μηχανισμών συναινετικής επίλυσης διαφορών, όπως οι εξωδικαστικοί συμβιβασμοί, η διαιτησία και η διαμεσολάβηση. Όπου είναι δυνατόν, ο εν λόγω μηχανισμός συναινετικής επίλυσης διαφορών θα πρέπει να καλύπτει όσο το δυνατόν περισσότερους ζημιωθέντες και παραβάτριες επιχειρήσεις. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας σχετικά με τη συναινετική επίλυση διαφορών έχουν επομένως ως στόχο να διευκολύνουν τη χρήση των εν λόγω μηχανισμών και να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους.
- (38) Οι προθεσμίες παραγραφής των αξιώσεων αποζημίωσης ενδέχεται να είναι τόσο σύντομες, ώστε να μην παρέχουν στους ζημιωθέντες και στις παραβάτριες επιχειρήσεις επαρκή χρόνο για να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με την αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί. Προκειμένου να παρέχεται και στα δύο μέρη πραγματική δυνατότητα να συμμετέχουν σε συναινετική επίλυση διαφορών πριν από την άσκηση αγωγής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, η προθεσμία παραγραφής πρέπει να αναστέλλεται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας συναινετικής επίλυσης διαφορών.
- (39) Επιπλέον, όταν τα μέρη αποφασίσουν τη συναινετική επίλυση διαφορών μετά την άσκηση αγωγής αποζημίωσης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου για την ίδια αξίωση, το δικαστήριο μπορεί να αναστείλει την ενώπιόν του δίκη κατά τη διάρκεια της συναινετικής διαδικασίας επίλυσης διαφορών. Όταν εξετάζει το ζήτημα της αναστολής της δίκης, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη το συμφέρον να αποβεί ταχεία η διαδικασία.
- (40) Για την ενθάρρυνση των συναινετικών διευθετήσεων, η παραβάτρια επιχείρηση που καταβάλλει αποζημίωση μέσω συναινετικής επίλυσης διαφορών δεν θα πρέπει να τίθεται σε δυσμενέστερη θέση έναντι των άλλων παραβατών σε σχέση με αυτήν στην οποία θα είχε τεθεί χωρίς τη συναινετική διευθέτηση. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί εάν ένας παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης, ακόμη και μετά τη συναινετική διευθέτηση εξακολουθούσε να ευθύνεται εις ολόκληρον για τη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση. Ένας παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης θα πρέπει επομένως κατ' αρχήν να μην καταβάλει οποιοδήποτε ποσό συνεισφοράς στους άλλους παραβάτες που δεν συμμετέχουν στη διαδικασία διευθέτησης, όταν οι τελευταίοι έχουν καταβάλει αποζημίωση στον ζημιωθέντα με τον οποίο είχε διευθετήσει τη διαφορά του ο πρώτος παραβάτης. Ο λόγος της θέσπισης αυτού του κανόνα μη συνεισφοράς είναι ότι η αξίωση του ζημιωθέντος μειώνεται κατά το μερίδιο της ζημίας που προκάλεσε στον ζημιωθέντα ο παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης. Το εν λόγω μερίδιο θα πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της συνεισφοράς που καταβάλλουν μεταξύ τους οι παραβάτριες επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη (27) ανωτέρω). Χωρίς αυτήν τη μείωση, οι παραβάτες που δεν συμμετέχουν σε διαδικασία διευθέτησης θα θίγονταν αδικαιολόγητα από τη

διευθέτηση της οποίας δεν αποτελούσαν μέρος. Ο παραβάτης που συμμετέχει σε διαδικασία διευθέτησης θα πρέπει πάντως να καταβάλει αποζημίωση, στις περιπτώσεις που αυτή είναι η μόνη δυνατότητα του ζημιωθέντος να λάβει πλήρη αποζημίωση.

- (41) Όταν οι παραβάτες που συμμετέχουν σε διαδικασία διευθέτησης καλούνται να συνεισφέρουν στην αποζημίωση που στη συνέχεια καταβάλλεται από άλλους παραβάτες που δεν συμμετέχουν σε διαδικασία διευθέτησης, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις αποζημιώσεις που έχουν ήδη καταβληθεί στο πλαίσιο της συναινετικής διευθέτησης, έχοντας κατά νου ότι δεν συμμετέχουν όλοι οι παραβάτες εξίσου στην πλήρη και ουσιώδη, χρονική και γεωγραφική έκταση της παραβίασης.
- (42) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αναγνωρισμένες αρχές του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- (43) Επειδή, λόγω των διαφορών των επιλογών πολιτικής και των νομικών κανόνων σε εθνικό επίπεδο σχετικά με το ενωσιακό δικαίωμα αποζημίωσης σε αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού, θα ήταν αδύνατο να εξασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης και να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, και μπορούν, συνεπώς, λόγω της αναγκαίας αποτελεσματικότητας και συνέπειας στην εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης, να επιτευχθούν καλύτερα σε επίπεδο Ένωσης. Ως εκ τούτου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εγκρίνουν την παρούσα οδηγία, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας όπως ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, όπως διατυπώνεται στο εν λόγω άρθρο, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των εν λόγω στόχων.
- (44) Σύμφωνα με την κοινή πολιτική δήλωση των κρατών μελών και της Επιτροπής για τα επεξηγηματικά έγγραφα της 28ης Σεπτεμβρίου 2011<sup>55</sup>, τα κράτη μέλη έχουν αναλάβει να συνοδεύουν, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις, την κοινοποίηση των μέτρων που λαμβάνουν για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο με ένα ή περισσότερα έγγραφα που επεξηγούν τη σχέση μεταξύ των διαφόρων μερών μιας οδηγίας και των αντίστοιχων μερών των πράξεων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Όσον αφορά την παρούσα οδηγία, ο νομοθέτης θεωρεί ότι η διαβίβαση τέτοιων εγγράφων είναι δικαιολογημένη,

<sup>55</sup>

EE C 369 της 17.12.2011, σ. 14.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

### ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

#### *Άρθρο 1*

##### ***Πεδίο εφαρμογής της οδηγίας***

1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ορισμένους κανόνες που είναι αναγκαίοι για να εξασφαλίζεται ότι οποιοσδήποτε υπέστη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης ή της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού μπορεί να ασκήσει αποτελεσματικά το δικαίωμα πλήρους αποζημίωσης για την εν λόγω ζημία. Θεσπίζει επίσης τους κανόνες για την προώθηση του ανόθευτου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά και την άρση των εμποδίων στην εύρυθμη λειτουργία της, διασφαλίζοντας ισότιμη προστασία σε όλη την Ένωση για οποιονδήποτε έχει υποστεί τέτοια ζημία.
2. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει επίσης κανόνες για το συντονισμό μεταξύ της επιβολής των κανόνων περί ανταγωνισμού από τις αρχές ανταγωνισμού και της επιβολής των κανόνων αυτών σε αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

#### *Άρθρο 2*

##### ***Δικαίωμα για πλήρη αποζημίωση***

1. Όποιος έχει υποστεί ζημία που προκλήθηκε από παραβίαση του ενωσιακού ή εθνικού δικαίου περί ανταγωνισμού μπορεί να αξιώσει πλήρη αποζημίωση για την εν λόγω ζημία.
2. Η πλήρης αποζημίωση θέτει όποιον έχει υποστεί ζημία στη θέση στην οποία θα βρισκόταν, αν δεν είχε διαπραχθεί η παραβίαση. Επομένως, περιλαμβάνει αποζημίωση για τη θετική ζημία και το διαφυγόν κέρδος, καθώς και καταβολή τόκων για το χρονικό διάστημα από την επέλευση της ζημίας έως τη στιγμή που καταβλήθηκε η αποζημίωση για την εν λόγω ζημία.
3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε κάθε ζημιωθείς να μπορεί να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης.

#### *Άρθρο 3*

##### ***Αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας***

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι το σύνολο των εθνικών κανόνων και διαδικασιών που αφορούν τις αγωγές αποζημίωσης σχεδιάζονται και εφαρμόζονται κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η αποτελεσματική άσκηση του ενωσιακού δικαιώματος σε πλήρη αποζημίωση για ζημία προκληθείσα από παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού από οποιονδήποτε ζημιωθέντα. Οι εθνικές διατάξεις και οι διαδικασίες σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης που απορρέουν από τις παραβιάσεις του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης δεν πρέπει να είναι

λιγότερο ευνοϊκές για τους ζημιωθέντες από αυτές που αφορούν παρόμοιες αγωγές εσωτερικής φύσεως.

#### *Άρθρο 4*

#### **Ορισμοί**

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. «παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού», η παραβίαση του άρθρου 101 ή 102 της Συνθήκης ή της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού κατά την έννοια της παραγράφου 2·
2. «εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού», οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που επιδιώκουν κατά κύριο λόγο τον ίδιο στόχο με τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης και οι οποίες εφαρμόζονται στην ίδια υπόθεση και παράλληλα με την ενωσιακή νομοθεσία περί ανταγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ ) αριθ. 1/2003·
3. «αγωγή αποζημίωσης», αγωγή βάσει της εθνικής νομοθεσίας με την οποία ο ζημιωθείς εγείρει αξίωση αποζημίωσης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Μπορεί επίσης να καλύπτει αγωγές μέσω των οποίων ένα πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό ενός ή περισσότερων ζημιωθέντων εγείρει αξίωση αποζημίωσης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, εφόσον η εθνική νομοθεσία προβλέπει αυτή τη δυνατότητα·
4. «αξίωση αποζημίωσης», αξίωση αποζημίωσης για ζημία που προκλήθηκε από παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού·
5. «ζημιωθείς», κάθε πρόσωπο που έχει αξίωση αποζημίωσης·
6. «εθνική αρχή ανταγωνισμού», αρχή που έχει ορισθεί από κράτος μέλος κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 ως αρμόδια για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της Συνθήκης·
7. «αρχή ανταγωνισμού», η Επιτροπή ή μια εθνική αρχή ανταγωνισμού·
8. «εθνικό δικαστήριο» ή «δικαστήριο», οποιοδήποτε δικαστήριο ή δικαιοδοτικό όργανο κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 267 της Συνθήκης·
9. «αναθεωρητικό δικαστήριο», εθνικό δικαστήριο που έχει την εξουσία να αναθεωρεί αποφάσεις εθνικής αρχής ανταγωνισμού, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να έχει επίσης την εξουσία διαπίστωσης παραβιάσεων του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της Συνθήκης·
10. «απόφαση παραβίασης», απόφαση αρχής ανταγωνισμού ή αναθεωρητικού δικαστηρίου με την οποία διαπιστώνεται παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού·
11. «τελεσίδικη» απόφαση παραβίασης, η σχετική με κάποια παραβίαση απόφαση αρχής ανταγωνισμού ή αναθεωρητικού δικαστηρίου η οποία δεν υπόκειται πλέον σε αναθεώρηση·
12. «συμπράξεις (καρτέλ)», συμφωνίες και/ή εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ δύο ή περισσότερων ανταγωνιστών που αποσκοπούν στον συντονισμό της ανταγωνιστικής τους συμπεριφοράς στην αγορά και/ή στον επηρεασμό των σχετικών παραμέτρων ανταγωνισμού μέσω πρακτικών όπως ο καθορισμός ή ο συντονισμός των τιμών

αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, οι ποσοστώσεις παραγωγής ή πωλήσεων, η κατανομή των αγορών και πελατών, περιλαμβανομένης της νόθευσης διαγωνισμών, ο περιορισμός των εισαγωγών ή εξαγωγών και/ή αντιανταγωνιστικές ενέργειες σε βάρος άλλων ανταγωνιστών·

13. «πρόγραμμα επιεικούς μεταχείρισης», πρόγραμμα βάσει του οποίου ένας συμμετέχων σε μυστική σύμπραξη, ανεξάρτητα από τις άλλες επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη σύμπραξη, συνεργάζεται στο πλαίσιο της έρευνας της αρμόδιας αρχής ανταγωνισμού, παρέχοντας αυτοβούλως στοιχεία σε σχέση με τη σύμπραξη και τον ρόλο του σε αυτήν, έναντι των οποίων ο συμμετέχων εξασφαλίζει ασυλία από οποιοδήποτε πρόστιμο πρέπει να επιβληθεί για τη σύμπραξη ή μείωση του εν λόγω προστίμου·
14. «εταιρική δήλωση περί επιεικούς μεταχείρισης», η προφορική ή γραπτή αναφορά που υποβάλλεται αυτοβούλως από επιχείρηση ή για λογαριασμό της σε αρχή ανταγωνισμού, στην οποία εξηγείται η γνώση της εν λόγω επιχείρησης σχετικά με μυστική σύμπραξη (καρτέλ) και ο ρόλος της σε αυτήν και η οποία καταρτίστηκε ειδικά με σκοπό την υποβολή της στην αρχή ανταγωνισμού, προκειμένου να εξασφαλισθεί ασυλία ή μείωση των προστίμων κατ' εφαρμογή προγράμματος επιείκειας που αφορά την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης ή της αντίστοιχης διάταξης της εθνικής νομοθεσίας. Η δήλωση δεν περιλαμβάνει έγγραφα ή πληροφορίες που υπάρχουν ανεξαρτήτως των διαδικασιών μιας αρχής ανταγωνισμού («προϋπάρχουσες πληροφορίες»)·
15. «υπόμνημα για διακανονισμό», η αναφορά που υποβάλλεται αυτοβούλως από επιχείρηση ή για λογαριασμό της σε αρχή ανταγωνισμού, στην οποία εξηγείται η παραδοχή της εν λόγω επιχείρησης για τη συμμετοχή της σε παραβίαση του άρθρου 101 της Συνθήκης ή αντίστοιχης διάταξης της εθνικής νομοθεσίας και η ευθύνη της για τη συγκεκριμένη παραβίαση και η οποία καταρτίστηκε ειδικά ενόψει της υποβολής επίσημης αίτησης για την εφαρμογή συνοπτικής διαδικασίας από μέρους της αρχής·
16. «επιπλέον επιβάρυνση», η θετική διαφορά μεταξύ του τιμήματος που όντως καταβλήθηκε και του τιμήματος που θα είχε ισχύσει αν δεν υπήρχε παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού·
17. «συναινετική διευθέτηση», συμφωνία σχετικά με την καταβολή αποζημίωσης μετά από συναινετική επίλυση διαφορών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

### ΚΟΙΝΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

#### *Άρθρο 5*

##### ***Κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση που ο ενάγων έχει παρουσιάσει ευλόγως διαθέσιμα πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία που δείχνουν ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι υποψίας ότι ο ίδιος ή εκείνοι που εκπροσωπεί, έχουν υποστεί ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση της νομοθεσίας ανταγωνισμού από τον εναγόμενο, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διατάξουν την κοινολόγηση



αποδεικτικών στοιχείων από τον εναγόμενο ή από τρίτο μέρος, ανεξάρτητα από το εάν τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται επίσης στο φάκελο της αρχής ανταγωνισμού, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο παρόν κεφάλαιο. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα δικαστήρια είναι επίσης σε θέση να διατάξουν τον ενάγοντα ή τρίτο να κοινολογήσουν αποδεικτικά στοιχεία μετά από αίτημα του εναγόμενου.

Η παρούσα διάταξη δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια διατάσσουν την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με την παράγραφο 1 εφόσον ο διάδικος που ζητά την κοινολόγηση:
  - α) έχει αποδείξει ότι αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται υπό τον έλεγχο του αντιδίκου του ή τρίτου είναι κρίσιμα για τη στοιχειοθέτηση της αξίωσής του ή κάποιας ένστασης που προβάλλει και
  - β) έχει προσδιορίσει είτε συγκεκριμένα επιμέρους αποδεικτικά στοιχεία είτε όσο το δυνατό πιο επακριβείς και στενές κατηγορίες αποδεικτικών στοιχείων με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά που μπορεί ευλόγως να γνωρίζει.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια περιορίζουν την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων στην έκταση που επιτρέπει η αρχή της αναλογικότητας. Για να κρίνουν αν η κοινολόγηση που ζητά ένας διάδικος είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας, τα εθνικά δικαστήρια λαμβάνουν υπόψη τα νόμιμα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων διαδίκων και τρίτων. Ειδικότερα, λαμβάνουν υπόψη:
  - α) την πιθανότητα να έχει διαπραχθεί η εικαζόμενη παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού·
  - β) την έκταση και το κόστος της κοινολόγησης, ιδίως για τυχόν εμπλεκόμενα τρίτα μέρη·
  - γ) κατά πόσον τα αποδεικτικά στοιχεία που πρέπει να κοινολογηθούν περιέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες, που αφορούν ιδίως τρίτους, καθώς και τις λεπτομέρειες για την προστασία των εν λόγω εμπιστευτικών πληροφοριών· και
  - δ) σε περιπτώσεις που η παραβίαση ερευνάται ή έχει ερευνηθεί από μια αρχή ανταγωνισμού, αν το αίτημα έχει διατυπωθεί ειδικά σε σχέση με τη φύση, το αντικείμενο ή το περιεχόμενο αυτών των εγγράφων και όχι ως γενικό αίτημα σχετικά με έγγραφα που υποβλήθηκαν σε μια αρχή ανταγωνισμού ή που περιέχονται στον φάκελο της εν λόγω αρχής ανταγωνισμού.
4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν στη διάθεσή τους αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών από ακατάλληλη χρήση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι καθίστανται διαθέσιμα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που περιέχουν αυτές τις πληροφορίες στο πλαίσιο των αγωγών αποζημίωσης.
5. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα με σκοπό τον πλήρη σεβασμό των παντός είδους νομίμων προνομίων και των λοιπών δικαιωμάτων απαλλαγής από την υποχρέωση κοινολόγησης αποδεικτικών στοιχείων.
6. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στο βαθμό που τα δικαστήριά τους έχουν την εξουσία να διατάσσουν την κοινολόγηση χωρίς ακρόαση του προσώπου από το οποίο ζητείται η κοινολόγηση, δεν μπορεί να επιβληθεί καμία ποινή για τη μη

συμμόρφωση σε τέτοια διαταγή, έως ότου ο αποδέκτης της εν λόγω διαταγής έχει ακουσθεί από το δικαστήριο.

7. Τα αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνουν όλα τα είδη αποδεικτικών στοιχείων που γίνονται δεκτά από το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο, ιδίως έγγραφα και όλα τα άλλα αντικείμενα που περιέχουν πληροφορίες, ανεξάρτητα από το μέσο στο οποίο αυτές είναι αποθηκευμένες.
8. Με την επιφύλαξη της υποχρέωσης που προβλέπεται στην παράγραφο 4 και των περιορισμών που προβλέπονται στο άρθρο 6, το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν κανόνες που οδηγούν σε ευρύτερη κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων.

#### *Άρθρο 6*

##### ***Περιορισμοί σχετικά με την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων από τον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, για το σκοπό των αγωγών αποζημίωσης, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν οποτεδήποτε να απαιτήσουν από διάδικο ή τρίτο να κοινολογήσει οποιαδήποτε από τις ακόλουθες κατηγορίες στοιχείων:
  - α) εταιρικές δηλώσεις περί επεικούς μεταχείρισης και
  - β) υπομνήματα για διακανονισμό.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, για το σκοπό των αγωγών αποζημίωσης, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διατάξουν την κοινολόγηση των ακόλουθων κατηγοριών αποδεικτικών στοιχείων, μόνον εφόσον μια αρχή ανταγωνισμού έχει περατώσει τις διαδικασίες της ή έχει λάβει απόφαση που αναφέρεται στο άρθρο 5 του κανονισμού αριθ. 1/2003 ή στο κεφάλαιο III του κανονισμού αριθ. 1/2003:
  - α) πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ειδικά για τις διαδικασίες μιας αρχής ανταγωνισμού,
  - β) πληροφορίες που καταρτίστηκαν από μια αρχή ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια των διαδικασιών της.
3. Κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού και δεν εμπίπτουν σε καμία από τις κατηγορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1 ή 2 του παρόντος άρθρου μπορεί να διαταχθεί σε αγωγές αποζημίωσης, ανά πάσα στιγμή.

#### *Άρθρο 7*

##### ***Περιορισμοί σχετικά με τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται αποκλειστικά και μόνο μέσω της πρόσβασης στον φάκελο μιας αρχής ανταγωνισμού***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, τα οποία λαμβάνει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού στο πλαίσιο της άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού αριθ. 1/2003 ή τις αντίστοιχες διατάξεις του εθνικού δικαίου, δεν είναι παραδεκτά σε αγωγές αποζημίωσης.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που υπάγονται σε μία από τις κατηγορίες που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 2, τα οποία λαμβάνει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού στο πλαίσιο της άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού αριθ. 1/2003 ή τις αντίστοιχες διατάξεις του εθνικού δικαίου, δεν είναι παραδεκτά σε αγωγές αποζημίωσης, έως ότου η αρχή ανταγωνισμού περατώσει τις διαδικασίες της ή λάβει απόφαση που αναφέρεται στο άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003 ή στο κεφάλαιο III του κανονισμού 1/2003.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο αποκλειστικά μέσω της πρόσβασης στον φάκελο της αρχής ανταγωνισμού στο πλαίσιο της άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού αριθ. 1/2003 ή τις αντίστοιχες διατάξεις του εθνικού δικαίου και τα οποία δεν είναι απαράδεκτα σύμφωνα με τις παραγράφους 1 ή 2 του παρόντος άρθρου, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης μόνο από το πρόσωπο αυτό ή από το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που το διαδέχθηκε στα δικαιώματά του, συμπεριλαμβανομένου του προσώπου που απέκτησε την αξίωσή του.

#### *Άρθρο 8*

#### **Κυρώσεις**

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη δυνατότητα των εθνικών δικαστηρίων να επιβάλλουν κυρώσεις σε βάρος διαδίκων, τρίτων ή των νόμιμων αντιπροσώπων τους στις εξής περιπτώσεις:
  - α) παράλειψη ή άρνηση συμμόρφωσης με δικαστική διαταγή κοινολόγησης οποιουδήποτε δικαστηρίου·
  - β) καταστροφή σχετικών αποδεικτικών στοιχείων υπό την προϋπόθεση ότι, τη στιγμή της καταστροφής:
    - (i) ο διάδικος που κατέστρεψε τα στοιχεία ήταν ή υπήρξε διάδικος στις διαδικασίες μιας αρχής ανταγωνισμού σε σχέση με τη συμπεριφορά στην οποία βασίζεται η αγωγή αποζημίωσης· ή
    - (ii) ο διάδικος που κατέστρεψε τα στοιχεία γνώριζε ή θα έπρεπε ευλόγως να γνωρίζει ότι είχε ασκηθεί αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου και ότι τα αποδεικτικά στοιχεία ήταν συναφή για να τεκμηριωθεί είτε η αξίωση αποζημίωσης είτε ένσταση εναντίον της· ή
    - (iii) ο διάδικος που κατέστρεψε τα στοιχεία γνώριζε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία ήταν χρήσιμα για εκκρεμείς ή μελλοντικές αγωγές αποζημίωσης που ασκήθηκαν από τον ίδιο ή εναντίον του·
  - γ) παράλειψη ή άρνηση συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται με διαταγή δικαστηρίου για την προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών, ή
  - δ) κατάχρηση των προβλεπόμενων στο παρόν κεφάλαιο δικαιωμάτων που σχετίζονται με την κοινολόγηση αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και των αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών που συγκεντρώνονται με αυτό τον τρόπο.
2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν από τα εθνικά δικαστήρια είναι αποτελεσματικές, μη δυσανάλογες και αποτρεπτικές. Οι

κυρώσεις τις οποίες δύνανται να επιβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια περιλαμβάνουν, σε ό,τι αφορά τη συμπεριφορά ενός διαδίκου στο πλαίσιο δίκης επί αγωγής αποζημίωσης, τη δυνατότητα συναγωγής δυσμενών για τον εκάστοτε διάδικο συμπερασμάτων, όπως π.χ. το τεκμήριο ότι ένα κρίσιμο ζήτημα έχει αποδειχθεί ή η ολική ή μερική απόρριψη αξιώσεων και ενστάσεων· επίσης περιλαμβάνουν τη δυνατότητα καταδίκης σε καταβολή των εξόδων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

### ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ, ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ, ΕΥΘΥΝΗ ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ

#### *Άρθρο 9*

##### ***Ισχύς εθνικών αποφάσεων***

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στις περιπτώσεις που τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν, στο πλαίσιο αγωγών αποζημίωσης δυνάμει των άρθρων 101 ή 102 της Συνθήκης ή δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές οι οποίες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο τελεσίδικης απόφασης σχετικά με παραβίαση εκδοθείσας από εθνική αρχή ανταγωνισμού ή αναθεωρητικό δικαστήριο, τα εν λόγω δικαστήρια δεν μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με την εν λόγω διαπίστωση ύπαρξης παραβίασης. Η υποχρέωση αυτή δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις δυνάμει του άρθρου 267 της Συνθήκης.

#### *Άρθρο 10*

##### ***Προθεσμίες παραγραφής***

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες περί προθεσμιών παραγραφής για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης σύμφωνα με το παρόν άρθρο. Οι εν λόγω κανόνες καθορίζουν το πότε αρχίζει η προθεσμία παραγραφής, τη διάρκεια της προθεσμίας και τις συνθήκες υπό τις οποίες η προθεσμία αυτή διακόπτεται ή αναστέλλεται.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία παραγραφής δεν αρχίζει πριν ενημερωθεί ο ζημιωθείς ή μπορεί εύλογα να αναμένεται ότι γνωρίζει τα εξής:
  - (i) τη συμπεριφορά που συνιστά παραβίαση,
  - (ii) τον χαρακτηρισμό της εν λόγω συμπεριφοράς ως παραβίασης της ενωσιακής ή της εθνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού,
  - (iii) το γεγονός ότι η παραβίαση προκάλεσε βλάβη στον ίδιο και
  - (iv) την ταυτότητα του παραβάτη που προκάλεσε τη βλάβη.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία παραγραφής δεν αρχίζει πριν από την ημέρα κατά την οποία παύει μια διαρκής ή επαναλαμβανόμενη παραβίαση.
4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης είναι τουλάχιστον πενταετής.

5. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία παραγραφής αναστέλλεται εάν μια αρχή ανταγωνισμού λάβει μέτρα για την έρευνα ή κινήσει διαδικασία για παράβαση, με την οποία σχετίζεται η αγωγή αποζημίωσης. Η αναστολή λήγει τουλάχιστον ένα έτος μετά την τελεσιδικία της απόφασης για την παράβαση ή την περάτωση της διαδικασίας με άλλον τρόπο.

#### *Άρθρο 11*

##### ***Ευθύνη εις ολόκληρον***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες παραβίασαν τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού μέσω κοινής συμπεριφοράς ευθύνονται εις ολόκληρον για τη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση. Κάθε μία από τις παραβάτριες επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένη να αντισταθμίσει τη ζημία πλήρως και ο ζημιωθείς μπορεί να απαιτήσει πλήρη αποζημίωση από οποιαδήποτε από αυτές, έως ότου αποζημιωθεί πλήρως.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι μια επιχείρηση η οποία έχει εξασφαλίσει ασυλία από την επιβολή προστίμων από μια αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης ευθύνεται έναντι των λοιπών ζημιωθέντων, πλην των άμεσων ή έμμεσων αγοραστών ή προμηθευτών της, μόνο στις περιπτώσεις που οι εν λόγω ζημιωθέντες αποδεικνύουν ότι δεν είναι σε θέση να λάβουν πλήρη αποζημίωση από τις άλλες επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην ίδια παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι μια παραβάτρια επιχείρηση μπορεί να ανακτήσει συνεισφορά από οποιαδήποτε άλλη παραβάτρια επιχείρηση, το ύψος της οποίας καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σχετική ευθύνη τους για τη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση. Το ύψος της συνεισφοράς μιας επιχείρησης, στην οποία έχει χορηγηθεί ασυλία από πρόστιμα από μια αρχή ανταγωνισμού στο πλαίσιο προγράμματος επιεικούς μεταχείρισης, δεν υπερβαίνει το ύψος της ζημίας που αυτή προκάλεσε στους δικούς της άμεσους ή έμμεσους αγοραστές ή προμηθευτές.
4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στον βαθμό που η παραβίαση προκάλεσε ζημία σε άλλους ζημιωθέντες εκτός από τους άμεσους ή έμμεσους αγοραστές ή προμηθευτές των παραβατριών επιχειρήσεων, το ύψος της συνεισφοράς του δικαιούχου ασυλίας καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σχετική ευθύνη του για την εν λόγω ζημία.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV**

### **ΜΕΤΑΚΥΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ**

#### *Άρθρο 12*

##### ***Ένσταση μετακύλισης***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο εναγόμενος στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης δύναται να επικαλεσθεί ως ένσταση για να αποκρούσει την αξίωση αποζημίωσης το γεγονός ότι ο ενάγων μετακύλισε εξ ολοκλήρου ή εν μέρει την επιπλέον επιβάρυνση που του επιβλήθηκε από την παραβίαση. Ο εναγόμενος βαρύνεται με την απόδειξη της μετακύλισης της επιπλέον επιβάρυνσης.

2. Στο μέτρο που η επιπλέον επιβάρυνση έχει μετακυλιστεί σε πρόσωπα στο επόμενο επίπεδο της αλυσίδας εφοδιασμού για τα οποία είναι αδύνατο από νομικής άποψης να ζητήσουν αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν, ο εναγόμενος δεν μπορεί να επικαλεστεί την ένσταση που αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο.

### *Άρθρο 13*

#### ***Έμμεσοι αγοραστής***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, όταν σε μια αγωγή αποζημίωσης η ύπαρξη αξίωσης αποζημίωσης ή το ποσό της αποζημίωσης που πρέπει να επιδικαστεί εξαρτάται από το αν — ή σε ποιο βαθμό — η επιπλέον επιβάρυνση μετακυλίστηκε στον ενάγοντα, το βάρος της απόδειξης της ύπαρξης και της έκτασης της εν λόγω μετακύλισης το φέρει ο ενάγων.
2. Στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, ο έμμεσος αγοραστής θεωρείται ότι απέδειξε ότι επήλθε μετακύλιση σε αυτόν, εφόσον έχει αποδείξει ότι:
  - α) ο εναγόμενος έχει διαπράξει παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού,
  - β) η παραβίαση είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή επιπλέον επιβάρυνσης στον άμεσο αγοραστή του εναγόμενου και
  - γ) αγόρασε τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που αποτέλεσαν αντικείμενο της παραβίασης ή αγόρασε αγαθά ή υπηρεσίες τα οποία είτε προήλθαν από τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που αποτέλεσαν αντικείμενο της παραβίασης είτε περιείχαν τα εν λόγω αγαθά ή υπηρεσίες.

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι το δικαστήριο έχει την εξουσία να εκτιμήσει ποιο μερίδιο της εν λόγω επιπλέον επιβάρυνσης μετακυλίστηκε.

Η παρούσα παράγραφος δεν θίγει το δικαίωμα του παραβάτη να αποδείξει ότι δεν υπήρξε μετακύλιση ή καθ' ολοκληρίαν μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης στον έμμεσο αγοραστή.

### *Άρθρο 14*

#### ***Διαφυγόντα κέρδη και παραβίαση σε επίπεδο προμηθειών***

1. Οι κανόνες που ορίζονται στο παρόν κεφάλαιο δεν θίγουν το δικαίωμα του ζημιωθέντος να αξιώσει αποζημίωση για διαφυγόντα κέρδη.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι κανόνες που καθορίζονται στο παρόν κεφάλαιο εφαρμόζονται αναλόγως όταν η παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού αφορά προμήθειες της παραβάτριας επιχείρησης.

## Άρθρο 15

### **Αγωγές αποζημίωσης από ενάγοντες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές βαθμίδες της αλυσίδας εφοδιασμού**

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν πληρούται το βάρος της απόδειξης που απορρέει από την εφαρμογή του άρθρου 13, τα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται αγωγών αποζημίωσης λαμβάνουν δεόντως υπόψη
  - α) αγωγές αποζημίωσης που αφορούν την ίδια παραβίαση της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, αλλά έχουν ασκηθεί από ενάγοντες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές βαθμίδες της αλυσίδας εφοδιασμού, ή
  - β) αποφάσεις που εκδίδονται επί αγωγών τέτοιας μορφής.
2. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων βάσει του άρθρου 30 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1215/2012.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

### **ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΖΗΜΙΑΣ**

## Άρθρο 16

### **Ποσοτικοποίηση της ζημίας**

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση παραβίασης από συμπράξεις, τεκμαίρεται ότι η παραβίαση προκάλεσε ζημία. Η παραβάτρια επιχείρηση έχει το δικαίωμα να καταρρίψει το εν λόγω τεκμήριο.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι το βάρος απόδειξης και το επίπεδο των αποδεικτικών στοιχείων και των πραγματικών ισχυρισμών που απαιτούνται για την ποσοτικοποίηση της ζημίας δεν καθιστούν την άσκηση του δικαιώματος του ζημιωθέντος για αποζημίωση πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι το δικαστήριο έχει την εξουσία να εκτιμήσει το ύψος της ζημίας.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

### **ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ**

## Άρθρο 17

### **Ανασταλτικό αποτέλεσμα της συναινετικής επίλυσης διαφορών**

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία παραγραφής για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης αναστέλλεται για τη διάρκεια της διαδικασίας συναινετικής επίλυσης διαφορών. Η αναστολή της παραγραφής ισχύει μόνο σε σχέση με τους διαδίκους που συμμετέχουν ή συμμετείχαν στην συναινετική επίλυση διαφορών.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται αγωγής αποζημίωσης μπορούν να αναστείλουν τη διαδικασία στις περιπτώσεις που οι διάδικοι συμμετέχουν σε συναινετική επίλυση διαφορών σχετικά με την αξίωση που καλύπτεται από την εν λόγω αγωγή αποζημίωσης.

#### *Άρθρο 18*

#### ***Αποτέλεσμα των συναινετικών διευθετήσεων όσον αφορά μεταγενέστερες αγωγές αποζημίωσης***

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, μετά από συναινετική διευθέτηση, η αξίωση του ζημιωθέντος μειώνεται κατά το μερίδιο του άλλου παραβάτη που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης στη ζημία που προκάλεσε η παραβίαση στον ζημιωθέντα. Οι παραβάτες που δεν συμμετέχουν στη διαδικασία διευθέτησης δεν μπορούν να ανακτήσουν συνεισφορά από τον παραβάτη που συμμετέχει στη διαδικασία αυτή για το υπόλοιπο της αξίωσης. Μόνο στην περίπτωση που οι μη συμμετέχοντες στη διευθέτηση παραβάτες δεν είναι σε θέση να καταβάλουν την αποζημίωση που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο της αξίωσης, ο άλλος παραβάτης που συμμετέχει στη διαδικασία διευθέτησης μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει αποζημίωση στον ζημιωθέντα που συμμετέχει στη διευθέτηση.
2. Κατά τον καθορισμό της συνεισφοράς που καταβάλλει κάθε παραβάτης, τα εθνικά δικαστήρια λαμβάνουν δεόντως υπόψη κάθε προηγούμενη συναινετική διευθέτηση που αφορά τον εκάστοτε παραβάτη.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

### ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

#### *Άρθρο 19*

#### ***Επανεξέταση***

Η Επιτροπή θα επανεξετάσει την παρούσα οδηγία και θα υποβάλει σχετική έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έως τις [...] το αργότερο [υπολογίζεται με βάση την παρέλευση 5 ετών από την ημερομηνία που καθορίζεται ως προθεσμία για τη μεταφορά της παρούσας οδηγίας.]

#### *Άρθρο 20*

#### ***Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο***

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για τη συμμόρφωση με την παρούσα οδηγία το αργότερο έως [δύο έτη μετά την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας οδηγίας]. Ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων.

Οι διατάξεις αυτές, κατά τη θέσπισή τους από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά κατά την επίσημη



δημοσίευσή τους. Οι λεπτομερείς διατάξεις για την αναφορά αυτή καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

#### *Άρθρο 21*

#### ***Έναρξη ισχύος***

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από την δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

#### *Άρθρο 22*

#### ***Αποδέκτες***

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Στρασβούργο,

*Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*

*Για το Συμβούλιο*

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ**

Η παρούσα πρόταση δεν έχει καμία επίπτωση στον προϋπολογισμό της ΕΕ.